

Галіна
Пшонік

Чараззейны
калейдаскон

Галіна Пшонік

Чараззейны калейдаскоп

Казкі

Мінск
Выдавецкі дом «Звязда»
2014

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Бел)-44
П93

Мастак
Святлана Рыжыкава

*Выпуск выдання ажыццёўлены па заказу
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*

Для дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту

Пшонік, Г. Б.
П93 Чарадзейны калейдаскоп : казкі : для дзяцей мал. і сярэд. шк. узросту / Галіна Пшонік ; маст. Святлана Рыжыкава. — Мінск : Выдавецкі дом «Звязда», 2014. — 104 с. : іл.
ISBN 978-985-7059-36-2.

Ці так ужо варта намагацца быць праўдзівым, неэгаістычным, працавітым, спагадлівым да людзей, як паграбуюць гэтыя сумныя дарослыя? Не толькі варта, але і карысна, і нават цікава! Разумець гэта героі кніжкі “Чарадзейны калейдаскоп” пачынаюць, трапіўшы ў незвычайныя, часам рызыкаўныя, адным словам, казачныя сітуацыі. Разлічана кніга на дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту.

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Бел)-44

Літаратурна-мастацкае выданне

ПШОНИК Галіна Барысаўна

ЧАРАДЗЕЙНЫ КАЛЕЙДАСКОП

Казкі

Рэдактары *В. А. Аляксеева, Н. Ф. Крыцкая* Мастацкія рэдактары *Ю. А. Багданаў, Т. В. Суша*
Камп’ютарная вёрстка *Н. В. Урбановіч* Стыльрэдактар *Н. Ю. Карасёва*

Падпісана ў друк 16.06.2014. Фармат 70×100^{1/16}. Папера афсетная. Афсетны друк.
Ум. друк. арк. 8,45. Ул.-выд. арк. 6,08. Тыраж 1600 экз. Заказ №710/4.

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/8 ад 02.08.2013.

Вул. Б. Хмяльніцкага, 10а, 220013, г. Мінск.

ТАА «Друкарня Макарава і К».

Пасв. № 2/11 ад 15.10.2013 г.

Вул. Ф. Скарыны, 40/211, 220141, г. Мінск.

ISBN 978-985-7059-36-2

© Пшонік Г. Б., 2014
© Рыжыкава С. Л., ілюстрацыі, 2014
© Афармленне. РВУ «Выдавецкі
дом Звязда», 2014

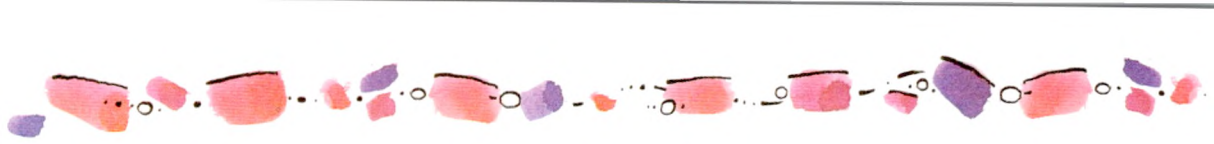

Неспадзяваная вандроўка

Дзядулева крэсла

Ну, так. Ну, папярэдзваў дзядуля, каб не раскачваўся ў крэсле за яго пісьмовым сталом. Ну, шмат разоў папярэдзваў. Але ж ніколі нічога такога не здаралася. А зараз здарылася. Змітрок трошкі пацёр выцятае месца, падняў перакуленае крэсла і адламаную ножку, якая адляцела далёка ўбок. «Вось дзядуля раззлуецца!» — з сумам падумаў Змітрок і пачаў меркаваць, што рабіць.

Рашэнне выспела неяк само сабой. Змітрок акуратненька прыладзіў адламаную ножку да параненага крэсла і хуценька падаўся прэч з дзядулевага кабінета. Ён ужо амаль дайшоў да дзвярэй, як штосьці прама з кніжнай паліцы звалілася яму пад ногі. Змітрок спалохана адскочыў назад і ўбачыў на падлозе незнаёмага хлапчука. На ім былі ярка-ружовая куртка і такога ж самага

колеру красоўкі. Такое дзіўнае ўбранне зусім не датасоўвалася да чорных, што не бачна і зрэнак, вачэй нечаканага госця.

— Віншую! У нашай арміі прыбаўленне! — урачыста звярнуўся хлопец да Змітрака.

— У якой арміі? — асцярожна пацікавіўся Змітрок.

— У арміі разважлівых ашуканцаў — тых, хто хлусіць не дзеля пустога жарту, не дзеля бязглуздай забавы, а дзеля ўласнай карысці, — ахвотна растлумачыў хлапчук.

— Я проста хацеў... — збянтэжана пачаў Змітрок.

— ...каб не дасталося ад дзядулі на арэхі, — кемліва падхапіў чалавечак.

— Ну не тое, каб ...

— Тое, тое, — зноў упэўнена перабіў нечаканы візіцёр. — Давай лепш знаёміцца. Я Хлуска.

— А я Змітрок.

— Ведаю, ведаю. І хачу запрасіць цябе ў выдатны горад Хлуска.

— Гэта далёка? Мама, напэўна, не адпусціць, — засумняваўся было Змітрок.

— Гэта зусім недалёка, а маме скажаш, што пайшоў да Сцёпкі, каб растлумачыў табе матэматыку, — як быццам загадзя ўсё спланаваўшы, параіў Хлуска.

Варта было б адцягнуць сустрэчу з дзядулем, таму Змітрок вырашыў скарыстаць запрашэнне і парад у новага знаёмага.

Ісці, сапраўды, трэба было нядоўга. Завярнуўшы за дом, Хлуска падышоў да адной з чыгунных накрывак шматлікіх люкаў. Яна

дзівосным чынам прыўзнялася, і Змітрок убачыў нахілены жолаб накшталт горкі на дзіцячай пляцоўцы.

— Паехалі! — Хлуска першы ўсеўся на горку і ўхапіўся за борцікі абедзвюма рукамі.

Змітрок, не марудзячы, прыладзіўся ззаду. Хлуска адпусціў рукі, і падарожнікі імкліва панесліся ўніз.

Праз колькі хвілін цёмны тунэль скончыўся і яны апынуліся на вялізнай плошчы, застаўленай спрэс высокімі, аж да аблокаў, дзіцячымі горкамі.

— Прыбылі! — урачыста паведаміў Хлуска, пераступаючы з нагі на нагу пасля ўдалага прызямлення і важна дадаў: — Гэта галоўная плошча нашага горада.

Абмен

Выгляд у галоўнай плошчы быў, калі па праўдзе, незвычайны, але ў розныя бакі ад яе промнямі разыходзіліся некалькі вуліц, на якіх стаялі прыгожыя, пафарбаваныя ў ружовы колер будынкі.

— Адпачнём з дарогі, — сказаў Хлуска і павёў Змітрака да лаўкі паміж дзвюма горкамі.

Хлопчыкі селі побач, і Змітрок з цікаўнасцю пачаў аглядаць наваколле.

— Зручныя ў цябе красоўкі? — раптам запытаўся Хлуска.

— Зручныя, — крыху здзівіўшыся, адказаў Змітрок.

— Я так і падумаў, — працягваў разглядаць абутак гасця Хлуска і тут жа прапановаў: — Давай мяняцца, ты мне — свае красоўкі, я табе — свае чаравікі.

— Навошта? — не зразумеў Змітрок.

— Так цікавей будзе, — пераканаў яго ініцыятар абмену.

Ніякай асаблівай цікавасці, шчыра кажучы, Змітрок тут не ўгледзеў, але і адмовіць новаму знаёмцу чамусьці не рашыўся. Толькі абуўшы ружовыя чаравікі Хлускі і ўзнямаючыся з лаўкі, ён заўважыў доўгую вузкую дзірку паміж падэшвай і скураным верхам.

— Твае ж чаравікі з дзіркай! — пакрыўджана ўсклікнуў Змітрок. — Давай мяняцца назад!

— Ну навошта такія складанасці? — запырэчыў Хлуска. — Зараз я збегаю за клеём і мы парамантуем твае новыя прыгожыя чаравікі, якія табе вельмі пасуюць.

Змітрок ажно разгубіўся ад гэткага доваду. Ён зноў сеў на лаўку і пачаў чакаць вяртання Хлускі. А Хлускі ўсё не было і не было. Змітраку стала халаднавата і захацелася есці. І тут на лаўцы прама насупраць той, дзе сядзеў, хлопчык заўважыў вялікі прыгожы чырвоны яблык. Ён хуценька ўстаў і ўжо амаль схапіў смачную знаходку рукой, як фрукт раптоўна адпоўз на самы край лаўкі. Змітрок пацягнуўся за ім, але яблык увогуле саскочыў з лаўкі. Не разважаючы, галодны Змітрок нахіліўся за яблыкам. Але той імкліва скіраваўся ў бок бліжніх кустоў, адкуль пачуўся з’едлівы рогат.

— Падманшчыкі! — адно і мог з прыкрасцю крыкнуць Змітрок.

Яму больш не хацелася заставацца ні на гэтай лавачцы, ні на гэтай плошчы, і ён накіраваўся ў бок адной з вуліц. На адным з дамоў хлопчык убачыў яркую шылду: «Кавярня "Дабрадзей"». Змітрок узняўся па невысокіх прыступках і адчыніў каляровыя шклянныя дзверы.

«Дабрадзей»

У канцы доўгай, не надта асветленай залы месцілася шкляная вітрына з булачкамі,

бутэрбродами і піражкамi. Змітрок адразу скіраваўся да яе, аднак, падышоўшы, раптам спахапіўся, што ў яго няма грошай.

— Вы не маглі б прадаць мне вунь той піражок і кубчак гарбаты? Толькі... грошы мой сябар крыху пазней прынясе, — як мага больш ветліва папрасіў ён у круглатварага ружовашчокага прадаўца.

— Бач які хітрун тут у нас намаляваўся! — ажно зайшоўся ў рогаце таўстун. — Піражок з'ясі, гарбату вып'еш, а сябар заблукае па дарозе або ўвогуле нагу зламае?

«А можа, і сапраўды, Хлуска нагу зламаў?» — са шкадаваннем падумаў Змітрок, у разгубленасці стоячы перад вітрынай.

— У мяне лепшая прапанова! — перапыніў разважанні хлопчыка гаспадар кавярні. — Бачыш, на століках непамыты посуд?

Змітрок азірнуўся і сапраўды ўбачыў, што літаральна ўсе столікі «Дабрадзeya» былі застаўлены бруднымі талеркамі, сподачкамі і кубкамі. Некаторыя нават грувасціліся адно на адным у некалькі паверхаў.

— Бачу, — адказаў Змітрок.

— Збяры ўсё гэта, аднясі на кухню і памый — такім чынам заробіш піражок і гарбату, — ужо без усмешкі сказаў гаспадар «Дабрадзeya».

Есці захацелася яшчэ мацней, і Змітраку нічога не заставалася, як згадзіцца. Да самага вечара ён цягаў на кухню цяжкія падносы з брудным посудам, мыў, выціраў і расстаўляў па паліцах. Нарэш-

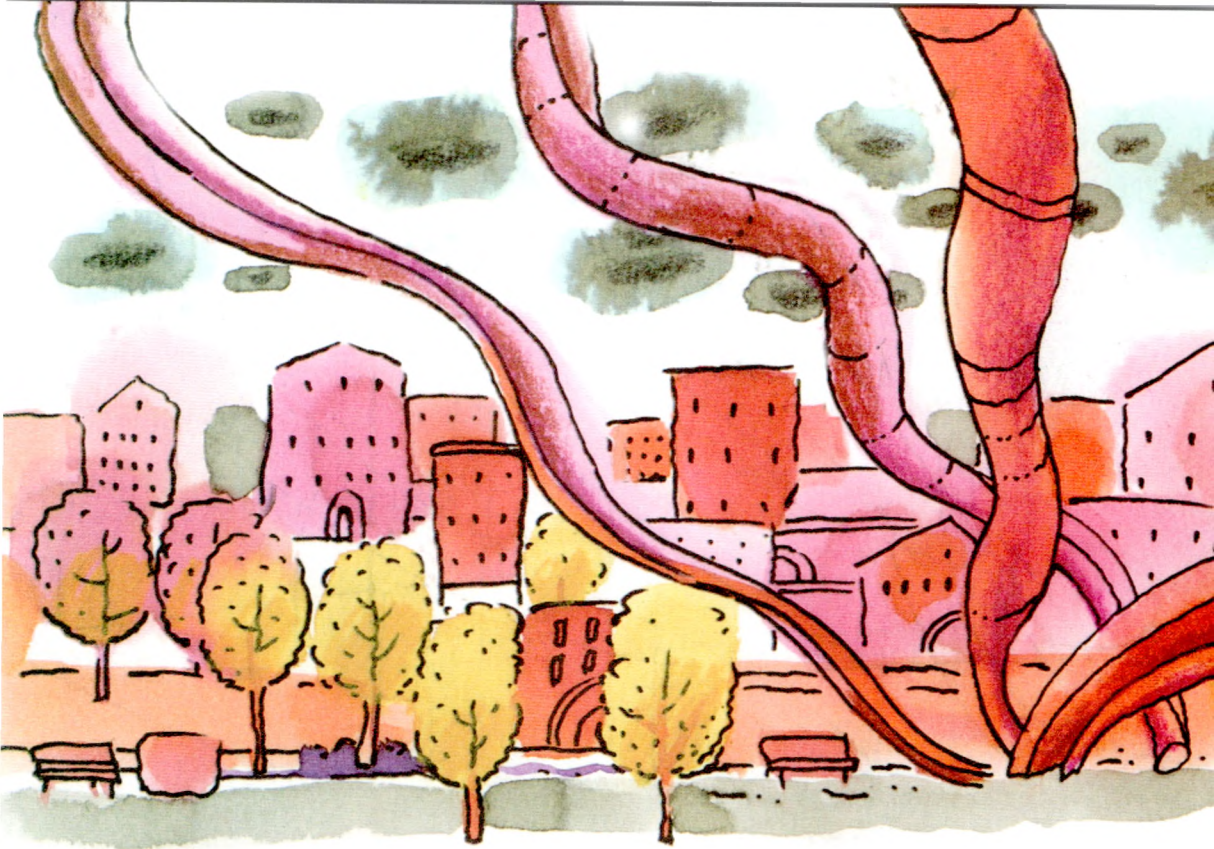

це быў вымыты апошні кубак, і ўшчэнт стомлены
Змітрок накіраваўся да гаспадара па зароблены
піражок.

— А піражкі якраз усе скончыліся! — суха
паведаміў таўстун.

— Можна і булачку, — згадзіўся галодны
Змітрок.

— Якую яшчэ булачку? Мне ўжо зачыняцца трэба! — раздражнёна закрычаў гаспадар «Дабрадзеля» і, схапіўшы сваёй моцнай рукой хлопчыка за каўнер, пацягнуў да дзвярэй. Але не да парадных, з каляровага шкла, праз якія Змітрак увайшоў у кафэ, а да маленькіх, у кухні, што вялі ў двор.

Юрась

Двор гэты проста ўразіў Змітрака. Нягледзячы на тое, што промні вечаровага сонца і надавалі ружовыя адценні сценам навакольных дамоў, самі сцены былі з аблупленай фарбай, запэцканыя, у цёмных плямах. Ніводнага дрэўца, горы смецця, паламаня лаўкі. На адной з лавак Змітрак заўважыў хударлявага хлапчука, які горка плакаў.

— Ты чаго? — спытаў, каб не распакацца самому, Змітрок.

— З самай раніцы да абеду працаваў у кафэ «Дабрадзей», гаспадар абяцаў за гэта мяне пакарміць, а сам прагнаў, — румзаючы, адказаў хлапчук.

— Значыць, ты таксама не з гэтага горада? — здагадаўся Змітрок.

— Ну, так, не з гэтага.

— А як трапіў сюды?

— Узяў у сябра Сашкі веласіпед пакатацца, а ён зламаўся. Ну, я і сказаў, што гэта хлопцы з суседняга дома зламалі. Сашка з бацькам пайшлі да іх разбірацца, а да мяне з'явіўся такі... Хлуска і паклікаў у Хлуск гэты. Я падумаў, што лепш згадзіцца, чым сустракацца з Сашкам і яго бацькам, калі яны вернуцца.

— Падобна на тое, як было і са мной. А цябе як завуць?

— Юрась. А цябе?

— Мяне Змітрок. А як ты расстайся з Хлускам?

— Як толькі мы прыехалі...

— Па горцы?

— Ну, так. Як толькі мы прыехалі і выйшлі на плошчу, Хлуска прапанаваў памянца бейсболкамі. Я згадзіўся, але калі пачаў апранаць ягоную, заўважыў, што яна парваная. Хлуска па-бег за іголкай і ніткай, я яго чакаў, чакаў, толькі не дачакаўся.

— І ў мяне гэтак жа было, толькі з красоўкамі. Відаць, Хлуска гэты добры хлус!

— Відаць... Але нам што цяпер рабіць?

— Трэба вяртацца дадому, — рашуча сказаў Змітрок.

— Ты ведаеш дарогу? — з надзеяй запытаўся Юрась.

— Трэба вярнуцца на плошчу. Я добра памятаю горку, па якой мы прыехалі, — яна самая крайняя. На адваротным баку яе я заўважыў прыступкі — паспрабуем па іх забрацца ўверх, — выклаў свой план Змітрок.

— Прама зараз? — хутка ўзняўся з лаўкі Юрась.

— Зараз ужо цёмна, лепш дачакацца раніцы. Так што давядзецца нам начаваць на гэтай лаўцы, — сумна спыніў новага сябра Змітрок.

І два няшчасныя хлопчыкі як маглі ўладкаваліся на цвёрдых дошках.

Загадкавая лесвіца

Не паспела яшчэ сонца з'явіцца на небе, а толькі-толькі з-за гарызонту асвятліла яго сваімі промнямі, нашы падарожнікі пакінулі свой няўтульны начлег. Да плошчы з горкамі было недалёка, і неўзабаве Змітрок ужо стаяў на ніжняй прыступцы высачэзнай лесвіцы. Аднак не паспеў ён зрабіць некалькі крокаў уверх, як паслізнуўся і імкліва з'ехаў уніз, збіўшы пры гэтым Юрася, які таксама пачаў пад'ём.

— Пэўна, прыступкі яшчэ мокрыя ад расы, — здагадаўся Змітрок, — трэба быць асцярожней.

Ён яшчэ мацней ухапіўся за поручні і паўтарыў спробу. Але і на гэты раз яго чакала няўдача — Змітрок зноў скаціўся з прыступак, пацягнуўшы за сабой Юрася.

— Давядзецца пачакаць, пакуль сонца высушыць расу, — без крыўды адзін на аднаго вырашылі хлопчыкі і адышлі да бліжэйшай лаўкі.

Праз гадзіну ліпеньскае сонца прыпякала так моцна, што на ўсёй навакольнай траве не было бачна ні кропелькі расы. Хлопчыкі зноў падышлі да горкі. І зноў усяго праз некалькі крокаў Змітрок скаціўся на Юрася.

— Цяпер першым палезу я, — не выцерпеў Юрась.

Пярэчыць Змітрок не стаў. Аднак, не мінуўшы і дзвюх прыступак, ужо Юрась збіў з ног Змітрака. Наступныя некалькі гадзін сябры ўпарта, час ад часу мяняючыся месцамі на лесвіцы, як мага больш асцярожна становячыся на яе прыступкі і трымаю-

чыся за поручні, спрабавалі ўскараскацца ўверх. Усё было дарэмна.

Нарэшце яны зразумелі, што лесвіца гэта не простая і што ёсць нейкі сакрэт узыходжання па ёй. Толькі — які?

Зусім знясілення хлопчыкі вырашылі зноў пайсці ў горад і пашукаць якую-небудзь ежу.

Прызнанне Хлускі

Не згаворваючыся, яны не сталі зварочваць з плошчы на тую вуліцу, дзе месцілася злашчасная для абодвух кавярня «Дабрадзей», і дайшлі па паўкружжы тратуара да суседняй. Сябры ўжо пачалі меркаваць, па правым ці па левым баку гэтай вуліцы крочыць далей, як заўважылі на рагу крайняга дома моцна скурчаную, але знаёмую постаць.

— Хлуска! — адначасова ўсклікнулі абодва хлопчыкі.

Іх загадкавы знаёмец сядзеў прама на зямлі і абыякава, быццам бы невідушчымі вачыма, глядзеў паўз прахожых. Пры набліжэнні Змітрака і Юрася ён толькі моўчкі закрыў абедзвюма рукамі галаву.

— Хлуска, што з табой здарылася? — яшчэ больш гучна крыкнуў Змітрак.

— Біць будзеце... — ці то запытальна, ці то сцвярджальна выдыхнуў Хлуска.

— Ніхто не збіраецца цябе біць, — супакоіў небараку Змітрак.

— Нам бы паесці чаго, — дзелавіта дадаў Юрась.

— Паесці? Гэта зараз, зараз, — замітусіўся Хлуска.

Са свайго заплечніка ён дастаў два вялікія абаранкі і два яблыкі і працягнуў кожнаму хлопчыку. Хлопчыкі энергічна зажавалі.

— Хлуска, а ўсё ж чаму ты ўчора не вярнуўся? — падсілкаваўшыся, пацікавіўся Змітрок.

— Добра, усё роўна дарэмна я стараўся. Раскажу вам, калі ўжо не пабілі. Некалькі гадоў таму нас з бабуляй пакараў Старшыня горада — перасяліў у цёмны сыры падвал. Бабуля пачала хварэць, і цяпер яна зусім слабая. Я пайшоў да Старшыні і папрасіў вярнуць нам нашу былую кватэру. Ён паставіў умову, каб я заманіў у наш горад трох новых жыхароў.

— Але ж мы не жыхары, а проста госці, — удакладніў Юрась.

— Ужо жыхары. Таму што вам ніколі не ўскараскацца па слізкіх лесвіцах нашых горак, — сумна растлумачыў Хлуска.

— А як ты караскаешся? — недаверліва запырэчылі хлопчыкі.

— Кожны ганец — так у нас называюць людзей, пасланых за новымі жыхарамі, — атрымлівае ад самога Старшыні горада пару рукавіц са спецыяльнага матэрыялу. Толькі апрануўшы гэтыя рукавіцы, можна дайсці да вяршыні слізкай лесвіцы. Аднак вярнуўшыся ў горад, кожны мусіць абавязкова здаваць рукавіцы асабіста Старшыні, — распавёў Хлуска.

— Навошта ж вам пастаянна заманьваць новых жыхароў? Хіба сваіх не хапае? — здзівіліся Змітрок з Юрасём.

— Жыхароў у нас багата, але жыць адзін з адным яны не ўмеюць — падманваюць, аблічваюць, абважваюць, абмерваюць. У выніку ніхто нікому не давярае, ніхто ні з кім не супрацоўнічае. А без дамоўленасці як справу рабіць? Вы ж самі бачылі, якое бязладдзе ў «Дабрадзеі», — нагадаў Хлуска.

— Бачылі, — пагадзіліся хлопчыкі.

— І перасялілі вас з бабуляй у новую кватэру? — спахапіўся Змітрок.

— У тым і справа, што не. Старшыня нават размаўляць са мной не стаў, а проста загадаў сваім ахоўнікам выкінуць мяне з палаца. Падман, адзін падман, — з крыўдай падсумаваў няўдачлівы ганец.

— А пакаралі вас з бабуляй за што? — асцярожна пацікавіўся Юрась.

— Бабуля мая шыла якраз гэтыя самыя рукавіцы. У памочніцы ёй далі адну дзяўчынку не з нашых. Дзяўчынка вельмі сумавала па сваіх бацьках, бабуля пашкадавала яе і дазволіла ўзяць адну пару. Дзяўчынцы ўдалося ўскараскацца па лесвіцы, а нас з бабуляй пакаралі, — з горыччу паведаміў Хлуска.

— Вось дык гісторыя. Нам што ж цяпер рабіць?

— Шчыра кажучы, — пачаў Хлуска і нават сам здзівіўся, — нас з бабуляй так хутка выселілі, што ў спешцы не забралі некалькі пар ужо пашытых рукавіц. Спецыяльнага матэрыялу, з якога яны

шыюцца, бабулі, вядома, больш ніхто не выдае, але тыя, што засталіся, мы захоўваем на ўсялякі выпадак.

— І ты можаш даць нам гэтыя рукавіцы? — ажывіліся хлопчыкі.

— Прыйдзецца, відаць, папрасіць у бабулі, калі ўжо я вас сюды зацягнуў, — заключыў Хлуска. — Чакайце мяне на плошчы.

Ён рашуча ўзняўся з зямлі і падбегам накіраваўся ўверх па вуліцы.

— Чакай! — раптам крыкнуў яму наўздагон Юрась.

Хлуска спыніўся і запытальна паглядзеў на хлопчыкаў.

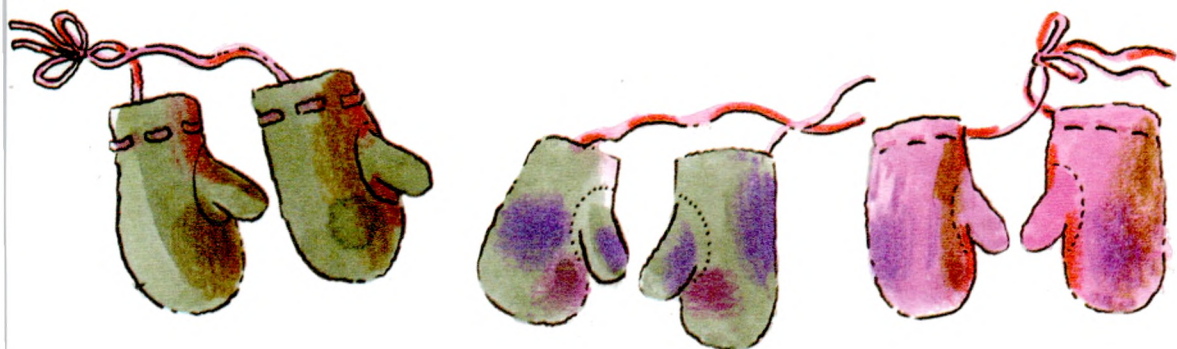
— Ты сказаў, што табе загадалі заманіць у ваш горад трох новых жыхароў, а нас са Змітраком усяго двое... — зрабіў няхітры разлік Юрась.

— Ну так, была яшчэ адна дзяўчынка, — не надта ахвотна пацвердзіў Юрасёву здагадку ганец.

— І дзе яна цяпер? — у адзін голас спыталі хлопчыкі.

— Вядома, я ўпотаі прасачыў за ёй, як і за кожным з вас, — прызнаўся Хлуска. — Вы скіраваліся налева, а яна направа. Дайшла да Шкляной аранжарэі і адчыніла дзверы.

— Трэба схадзіць за ёй, — дружна вырашылі хлопчыкі.

Хлуска не стаў пярэчыць ім і паслухмяна павёў на вуліцу, дзе знаходзілася Шкляная аранжарэя.

Каварныя кактусы

Яны крочылі хутка і моўчкі. Раптам Змітрок сцішыў крок і спытаў:

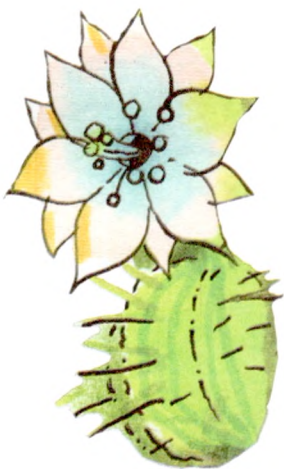
— Хлуска, а як ты выбіраеш, каго зваць у свой Хлуск?

— Вельмі проста. Выбіраю тых, хто хлусіць сам. Бо, калі чалавек не хлусіць, яму ўтульна і ў сваім горадзе. Ён не баіцца выкрыцця, а таму не адправіцца немаведама з кім немаведама куды.

— Які хітры... — толькі і працягнуў Змітрок.

Неўзабаве яны ўбачылі празрыстае доўгае збудаванне. Праз сцены з тоўстага шкла заманліва чырванела мноства вялікіх дзівосных кветак.

— Прыгожа тут у вас, — звярнуўся невядома да каго Юрась, калі ўсе трое падняліся на невысокі ганак і ўвайшлі ў аранжарэю.

Сярод штучных пясчаных палянак, маляўніча абкладзеных камянямі, расло мноства кактусаў — розных памераў, формы, адценняў. І ўсе яны цвілі — сапраўды на дзіва прыгожа.

— Падманная ўся гэта прыгажосць, — раптам пачуўся танклявы дрыжачы голас.

З-за высокага цёмна-зялёнага кактуса выйшла бялявая дзяўчынка з моцна падрапанымі — ад кісцей да самых плеч — рукамі.

— Мне таксама з вуліцы спадабаліся вялізныя кветкі. Пані Альжбета заўважыла гэта і запрасіла мяне ўнутр, — пачала распавядаць дзяўчынка.

— Хто гэта — пані Альжбета? — паспрабавалі ўвайсці ў курс справы хлопчыкі.

— Пані Альжбета — гаспадыня Шклянной аранжарэі, — патлумачыла дзяўчынка. — Яна

і прапанавала мне даглядаць гэтыя кактусы. Мне не было, дзе жыць і што есці, і я згадзілася.

Тут дзяўчынка раптам заўважыла Хлуску, які хаваўся за суседнім кактусам.

— Вось ён, гэты бессаромны падманшчык, з-за якога я столькі нацярпелася! — дзяўчынка сцяла свае падрапаныя кулачкі і кінулася на Хлуску.

— Годзе, годзе, Вераніка, — залемантаваў Хлуска. — Мы ж за табой і прыйшлі. Збірайся хутчэй.

— Куды яшчэ збірацца?! Новую хітрасць прыдумаў? Дзе, дарэчы, мой мабільнік? Твой аказаўся сапсаваны, — працягвала наступаць на Хлуску дзяўчынка.

— Чакай, Вераніка, — паспрабаваў спыніць сварку Змітрок. — Ты ж не скончыла свой аповед пра пані Альжбету і кактусы.

— І пані Альжбета, і кактусы — гэтакія ж падманшчыкі, як і ваш Хлуска, — абурана зірнула на яго Вераніка.

— Як могуць быць падманшчыкамі кветкі? — здзівіўся Змітрок.

— Яшчэ як могуць! — усклікнула Вераніка. Крыўда, відаць, настолькі перапаўняла дзяўчынку, што яна ўсё ж вырашыла прадоўжыць свой расказ. — Гэтыя кактусы спачатку завабліваюць сваімі дзівоснымі кветкамі, а некаторыя — яшчэ і прыемным водарам. Аднак калі падысці бліжэй, каб лепей разгледзець іх або паліць, абавязкова балюча паколюць ці падрапаюць сваімі калючкамі.

І ў пацверджанне Вераніка паказала хлопчыкам шматлікія драпіны на ўласных руках і нават шчацэ.

— А ты б паскардзілася пані Альжбеце, — параіў Юрась.

— Хіба ж я не скардзілася! — запырэчыла Вераніка. — Яна толькі папракае мяне за чэрствасць да яе любімых кветак і прымушае нават спаць у гэтай душнай аранжарэі, хаця калі запрашала да сябе, абяцала асобны пакойчык.

— Ну дык і няма чаго тут затрымлівацца, — падсумаваў Змітрок. — Пойдзем з намі.

Кінуўшы недаверлівы позірк у бок Хлускі, Вераніка ўсё ж вырашыла пайсці разам з хлопчыкамі.

Вяртанне

Усе разам яны дайшлі да плошчы. Хлуска папрасіў хлопчыкаў і дзяўчынку пачакаць на лавачцы, а сам накіраваўся ў свой падвал за рукавіцамі.

Ці не дарэмна яны зноў паверылі яму? Каб не думаць пра дрэннае, Юрась паспрабаваў загаварыць з іх новай знаёмай:

— А як ты пазнаёмілася з Хлускам?

— Я не паспела вывучыць верш — загуляліся з Аленкай. А назаўтра сказала настаўніцы, што ўвесь вечар шукала па розных аптэках лекі для бабулі. Двойку настаўніца мне не паставіла, але паабяцала, што сёння ж вечарам наведзе маю бабулю. Мая настаўніца калісьці была вучаніцай маёй бабулі. Я ішла са школы і меркавала, што мне цяпер рабіць. І тут якраз гэты самы Хлуска...

— Далей можаш не расказваць, — у адзін голас перапынілі Вераніку хлопчыкі.

Якімі падобнымі былі іх гісторыі! І кожны з трох пра сябе падумаў, што куды прасцей і разумней было б у свой час расказаць праўду — дзядулю, сябру Сашку, настаўніцы, — чым трапляць у пастку да хітрых жыхароў Хлуска. А цяпер яшчэ невядома, ці ўдасца ім выбрацца з гэтага нядобрага горада, ці не падмане іх зноў ганец Хлуска.

Але Хлуска не падмануў. Запыхаўшыся, ён падбег да лавачкі, сеў на яе і выцягнуў з заплечніка даволі важкі пакет.

— Вось. Тры пары, — падаў Хлуска пакет Вераніцы. Пэўна, адчуваў, што яна больш за ўсіх сумняваецца ў ім.

— Добра, што не падмануў на гэты раз, — строга сказала Вераніка. — Што нам рабіць далей?

— Цяпер ідзіце да лесвіцы, апранайце рукавіцы і адразу моцна чапляйцеся рукамі за поручні. Спачатку ногі будуць сасклізваць з прыступак, але чым вышэй вы будзеце паднімацца, тым лягчэй вам будзе гэта рабіць, — патлумачыў Хлуска. І, уздыхнуўшы, дадаў: — Такая ўжо дарога ў наш Хлуск. Сюды — лёгка, па нахіленай горцы, адсюль — цяжка, па крутой лесвіцы.

Учацвярых яны падышлі да высачэзнай лесвіцы. Вераніка, Змітрок і Юрась старанна нацягнулі чароўныя рукавіцы і, выстраіўшыся па чарзе, сабраліся пачаць пад'ём.

— Чакайце, ледзь не забыўся! — нечакана закрычаў Хлуска і зноў палез у свой заплечнік. — Вось, вазьміце!

У адной руцэ ён трымаў красоўкі, у другой — бейсболку і мабільнік.

— Пакінь сабе на памяць мае красоўкі, Хлуска, — сказаў Змітрок.

— І маю бейсболку, — вырашыў Юрась.

— І мой мабільнік, — заключыла Вераніка.

Хлуска ажно разгубіўся ад такой шчодрасці і працягваў трымаць гэтыя нечаканыя падарункі ў руках.

— А давай — і ты з намі! — раптам паклікаў яго Змітрок.

— Не магу. Як я бабулю кіну? — сумна адмовіўся Хлуска.

— Тады лячы сваю бабулю і паднімайцеся разам, — параіла Вераніка.

— Паспрабую, — павесялеў Хлуска.

— Будзем вас чакаць, — паабяцаў Юрась.

Дзяўчынка і хлопчыкі зноў падышлі да лесвіцы і на гэты раз, моцна ўчапіўшыся за поручні, пачалі сваё нялёгкае ўзыходжанне.

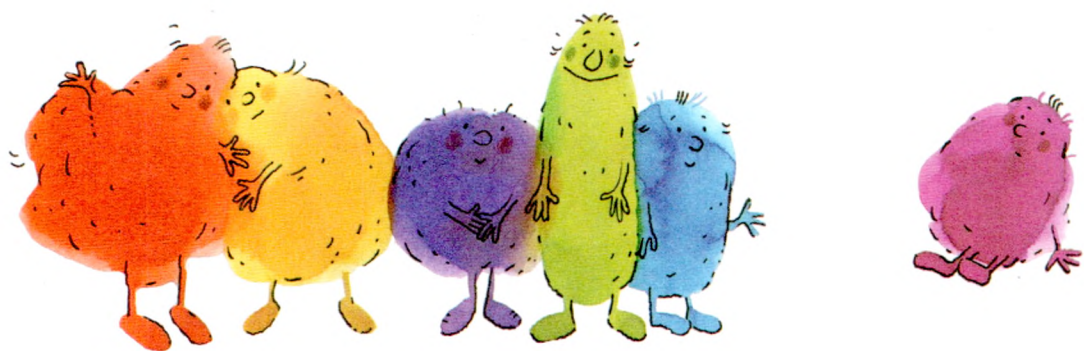
Пакрыўджаныя фарбы

Гэтыя тры лавачкі, састаўленыя літарай «П» пад разгалістай таполяй, былі любімым месцам збору дзятвы ўсяго двара. На іх гулялі ў цацкі, абменьваліся навінамі, строілі планы, спявалі пад гітару. За лета, восень і зіму фарба з лавачак сціралася да шэрых дошак, але кожную вясну іх фарбавалі зноў — як правіла, у вясёлыя зялёныя колер. Так і сталася, што вясну абвясчала ў двары менавіта абнаўленне лавачак.

— Лавачкі ўжо пафарбавалі! — паведаміла з парога Наста, зайшоўшы за сваёй сяброўкай Лізавета.

Лізавета скінула боты, якія да гэтага паспела нацягнуць, абудла чаравікі, узяла новую жырафу — у Наставых руках быў новы слон, — і аб-

дзве дзяўчынкі, не чакаючы ліфта, пабеглі на вуліцу. Аднак ні жырафе, ні слану, ні дзяўчынкам размясціцца на лавачках сёння не прыпадала. Паверх свежага зялёнага колеру на кожнай з іх паўсёй даўжыні аэразолям з балончыкаў былі выведзены злавесныя вастраверхія незразумелыя літары.

— Якія брыдкія фарбы! — усклікнулі ў адзін голас дзяўчынкі.

І раптам пачулі нібыта шапаценне, нібыта плач:

— Мы не брыдкія! Мы не брыдкія! Мы прыгожыя!

— Хто гэта шапаціць? — спытала Наста Лізавету.

— Хто гэта плача? — спытала Лізавета Насту.

— Гэта мы, фарбы. Нам самім не падабаецца быць гэтымі жудаснымі літарамі, — зноў раздалося шапаценне-плач, якое паступова раздзялілася на некалькі асобных галасоў.

— Я, напрыклад, хацела б быць фіялкай, — заўважылі дзяўчынкі лёгкае хістанне фіялетавай фарбы.

— А я — званочкам, — захвалявалася сіня, якой былі абведзены ўсе літары.

— А я — цюльпанам, — прызналася жоўтая.

— А я — ружай, — летуценна вымавіла цёмначырвоная.

— Хіба ж гэта магчыма? — здзівіліся сяброўкі.
— Магчыма, магчыма, — зноў зашапацелі фарбы.

— І што для гэтага трэба? — пацікавіліся дзяўчынкі.

— Тэба выцерці нас з гэтых лавак расліннай анучкай, а потым расцяліць яе на ўскапанай клумбе, — адказалі фарбы.

— Дзе ж узяць такую анучку? — спыталі Наста і Лізавета.

— Яе трэба сплесці з водарасцяў сямі розных відаў, — з надзеяй паведамілі фарбы.

— Мы паспрабуем знайсці гэтыя водарасці! — паабяцалі дзяўчынкі.

Прама праз дарогу ад іх дома быў малады парк, а ў парку — канал. Сяброўкі амаль штодня хадзілі туды карміць качак. Вось і цяпер прыйшлі Наста і Лізавета на беражок, стаяць, гадаюць, ці растуць заветныя сем водарасцяў на дне гэтага канала. Падплываюць да іх качачка з качарам і пытаюцца:

— Што клапаціць вас, добрыя дзяўчынкі?

— Нам трэба сем водарасцяў для расліннай анучкі, а мы не ведаем, як іх здабыць.

— Вы нас корміце, і мы вам дапаможам, — пра-кракалі качачка з качарам і схаваліся пад вадой.

Праз колькі хвілін зноў з'явіліся на паверхні: у качачкі ў дзюбцы тры водарасці, у качара — чатыры. Узялі дзяўчынкі падводныя падарункі, падзякавалі сваім неспадзяваным памочнікам і — да лавачак:

— Сем водарасцяў ёсць, але як з іх сплесці раслінную анучку?

— Анучку можа сплесці бабулька-майстрыха, — растлумачылі фарбы.

Пабеглі Наста і Лізавета шукаць бабульку-майстрыху. А дзе яе шукаць? Стаяць перад сваім пад'ездам, разважаюць, на вокны суседскія пазіраюць. І тут адначасова позіркі абедзвюх спыняюцца на вышываных фіранках у вокнах другога паверха.

— Трэба спытаць пра бабульку-майстрыху ў бабці Анэлі! — хорам выгукнулі дзяўчынкі.

Бабця Анэля жыла зусім адна, і дзяўчынкі часта наведвалі яе: то ў аптэку сходзяць, то ў кватэры прыбярэць, то кнігі ў бібліятэцы памяняюць, а то проста ўсе разам гарбаты пап'юць. Вось і сёння гаспадыня кватэры з вышыванымі фіранкамі адразу госцям гарбаты прапанавала.

— Дзякуй вялікі, бабця Анэля, але нам трэба тэрмінова бабульку-майстрыху адшукаць, — адмовіліся ад пачастунка сяброўкі. — Можа, ты ведаеш, як гэта зрабіць?

— Ведаю, вядома. Я і ёсць бабулька-майстрыха. І навошта ж я вам спатрэбілася?

— Мы хочам папрасіць цябе сплесці нам з сямі водарасцей раслінную анучку. Ці спляцеш?

— Ну як сябрам не дапамагчы? Спляту, вядома. Пакідайце водарасці, а раніцай прыходзьце.

Развіталіся дзяўчынкі з бабцяй Анэляй і разышліся па кватэрах. А зранку зноў сустрэліся, забралі гатовую раслінную анучку, падзякавалі майстрысе і хутчэй — да лавачак.

— Мы прынеслі раслінную анучку! — спяшаюцца дзяўчынкі парадаваць пакрыўджаныя фарбы.

Але не спяшаюцца радавацца фарбы:

— Выціраць нас расліннай анучкай павінен той, хто намаляваў літары.

— А хто намаляваў літары? — спрабуюць даведацца дзяўчынкі.

— Хлопчык Пятрок, які жыве ў гэтым доме, — адказваюць фарбы.

— Пятро-о-ок, — расчаравана цягнуць дзяўчынкі. — Ну, яго ніколі не прымусіш зрабіць нічога такога. Ён нават слухаць нас не будзе.

— Мы і самі ўжо зразумелі, які гэты Пятрок, — згаджаюцца фарбы. — Але спосаб прымусіць яго выцерці брыдкія літары ёсць.

— Які спосаб?

— АДКРЫЦЬ ЯМУ ЗРОК.

— Як гэта — адкрыць зрок?

— Трэба сонечным зайчыкам з меднага люстэрка пасвяціць Петраку спачатку на лоб, потым — на вочы, на сэрца, потым зноў — на вочы. Зрок і адкрыецца.

— Зразумела. Не зразумела толькі, дзе нам узяць меднае люстэрка, — разгубіліся Наста з Лізаветай.

— Меднае люстэрка можа вырабіць дзядокумелец, — не страчваюць надзеі на выратаванне фарбы.

Пабеглі дзяўчынкі да дзядка-ўмельца. А куды бегчы? Вырашылі завітаць зноў да бабулькі-майстрыхі.

— Бабця Анэля, ці не ведаеш ты такога дзядка-ўмельца?

— Ведаю, канечне. Мы, майстры, усе адзін аднаго ведаем.

— Дапамажы, калі ласка, нам знайсці яго.

— А навошта яго шукаць? Ён у суседнім доме жыве, на першым паверсе. Пастукайце ў акенца з драўлянай шыбай — ён і выгляне, — распавяла бабця Анэля.

Скіраваліся сяброўкі да дзядка-ўмельца. Сярод пластыкавых шыб лёгка адшукалі адзіную драўляную, пастукалі ў яе. Дзядок-умелец і выглянуў у акенца:

— Каму гэта я спатрэбіўся?

Дзяўчынкі на два галасы казалі пра пакрыўджаныя фарбы і пра свае спробы выратаваць іх.

— Так, шкада фарбаў — трэба вырабляць меднае люстэрка, — разважыў дзядок-умелец. — Прыходзьце заўтра з раніцы.

Сказаў — зрабіў. Раніцай забралі Наста з Лізаветай у майстра меднае люстэрка, падзякавалі за дапамогу і пайшлі ў свой двор — чакаць, калі выйдзе з пад'езда Пятро-графітчык. Неўзабаве з'явіўся і Пятрок.

— Гэта ты сапсаваў лавачкі? — без лішняй прадмовы падступілі да яго дзяўчынкі.

— Чаму сапсаваў? Упрыгожыў! — абурывся Пятрок.

— Нават самім фарбам не падабаецца быць гэтымі брыдкімі літарамі. Вось раслінная анучка — вазьмі і вытры іх, — настойвалі дзяўчынкі.

— Яшчэ чаго захацелі! Што вы разумеце ў прыгажосці?! — зусім раззлаваўся Пятрок.

Тут з-за хмар выглянула сонейка. Дзяўчынкі злавілі медным люстэркам сонечнага зайчыка. Лоб — вочы, сэрца — вочы. Прабег па падказаным фарбамі маршруце сонечны зайчык, і адкрыўся зрок у Петрака.

— Што гэта за брыдота такая? — спытаў ён ці то дзяўчынак, ці то самога сябе, паказваючы на лавачкі.

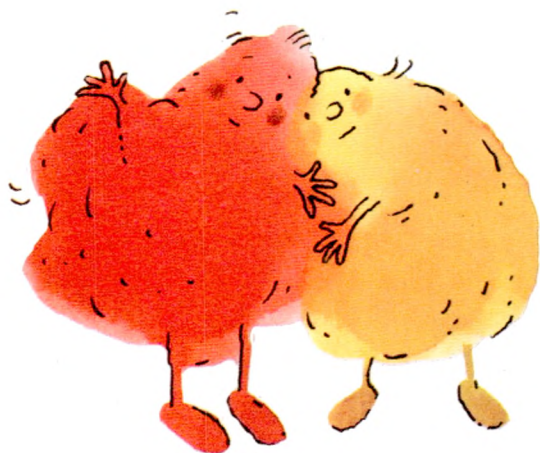
— Гэтую брыдоту можна выцерці расліннай анучкай, — з гатоўнасцю нагадалі сяброўкі.

— Давайце хутчэй сюды гэтую анучку!

Праз пяць хвілін ад злавеснага надпісу не засталася і следу. Наста і Лізавета асцярожна ўзялі з рук Петрака раслінную анучку і разаслалі яе на падрыхтаванай загадзя клумбе.

Калі на наступны дзень сяброўкі выйшлі на двор і ўбачылі на новай клумбе фіялетавую фіялку, сіні званочак, жоўты цюльпан і цёмна-чырвоную ружу, то нікольні не здзівіліся. Здзівіла іх зусім іншае: Пятрок клапатліва паліваў кветкі. Зрэшты, магчыма, гэта таксама азначала, што ў хлопчыка АДКРЫЎСЯ ЗРОК?..

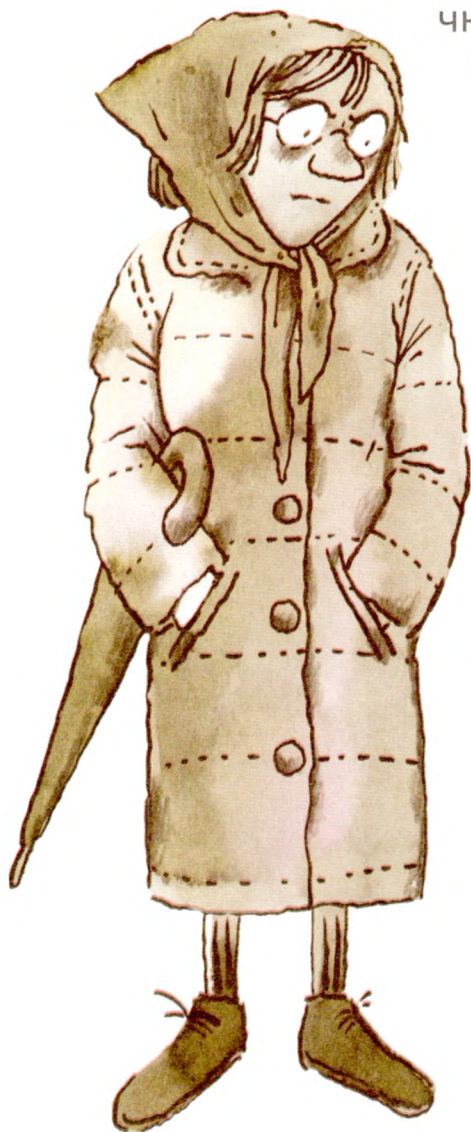

Чарадзейны калейдаскоп

Варвара Хведараўна

— Сяброў чакаеш? — раздаўся над самым Крысцініным вухам нейкі надтрэснуты і адначасова металічны голас.

— Чакаю, — крыху здзіўлена адказала Крысціна. Сёння з раніцы тата ад'язджаў у камандзіроўку. Крысціна з мамай пра-чнуліся раней, чым звычайна, і вырашылі больш не класціся спаць. Мама пачала мыць акно, а Крысціна пабегла на вуліцу. Была субота, і неўзабаве з усіх

пад'ездаў іх доўгага дванаццаціпавярховага дома павінна было выйсці на двор шмат хлопчыкаў і дзяўчынак.

— Ты пераканана, што яны твае сябры? — чамусьці ўдакладніла хударлявая жанчына ў цёмна-шэрым плашчы, якой і належаў надтрэснуты голас.

— Та-а-к, — не зусім разумеючы, да чаго хіліцца размова, але шчыра адказала Крысціна.

— Вельмі дарэмна! — з націскам адразу на абодва словы адрэзала дзіўная незнаёмка. — Вось, напрыклад, Наста. Вынесла яна на двор сваю новую Барбі, калі ты яе прасіла?

— Не-е, — азадана працягнула Крысціна.

— Значыць, скнара і задавака. Ніколі нічым не падзеліцца. Яшчэ і тваё забярэ, — з упэўненасцю адзначыла жанчына. — Дарэчы, мяне завуць Варвара Хведараўна, жыву ў адным з табой пад'ездзе, на першым паверсе.

— Гэта ў вас вокны ніколі не адчыняюцца і заўсёды завешаныя цёмнымі шторами? — у сваю чаргу спытала Крысціна.

— У мяне, вядома. Не хапала яшчэ, каб чужыя людзі зазіралі ў маю кватэру, — як пра штосьці само сабой зразумелае сказала Варвара Хведараўна і без паўзы прадоўжыла: — Янка так і не пусціў учора вас з Юлькай пакатацца на арэлях?

— Не пусціў, — прыгадала Крысціна.

— Эгаіст і агрэсар, — прыпятатала Варвара Хведараўна. — Іншым разам і ўвогуле паб'е. Зрэшты, Юлька таксама добрая цаца. Памятаеш, як у яе

марожанае ўпала на тваю новую блакітную сукенку? Ты думала, выпадкова?

— Ага, думала, выпадкова, — уздыхнула Крысціна.

— Запэўніваю цябе, яна зрабіла гэта спецыяльна! Ад зайздрасці і злосці. Пачакай, яна і яшчэ нашкодзіць табе. Як, дарэчы, і Андрэйка, якому ты па прастадушнасці паабяцала даць прачытаць свае любімыя «Казкі». Ты што, не бачыла, як ён заўчора зламаў свой самакат?

— Бачыла, вядома.

— Ну вось, і твае «Казкі» гэтаксама разарве, не сумнявайся, — пераканана абвясціла Варвара Хведараўна і з нейкай змрочнай урачыстасцю падсумавала: — Увогуле, самае вялікае глупства на свеце — гэта давяраць людзям!

Захінуўшы яшчэ шчыльней цёмна-шэры плашч, цвёрдай хадой яна пакрочыла да пад'езда.

Крысціна засталася ў поўнай разгубленасці. Усе выпадкі, што прыгадала Варвара Хведараўна, здарыліся насамрэч. Можна, яна, Крысціна, сапраўды, не ведала сваіх сяброў... Сяброў? Раптам дзяўчынцы неяк расхацелася чакаць іх, і яна вырашыла вярнуцца дамоў.

— Ужо нагулялася? — здзівілася мама.

— Надакучыла гуляць, — ціха адказала Крысціна.

— Э, даражэнькая, давай памераем тэмпературу, — устрывожылася мама. Але пераканайшыся,

што тэмпература ў дачкі нармальная, прапанавала: — Хочаш са мной у магазін?

— Не, я лепш дома пасяджу, — адмовілася Крысціна.

— Ну, пасядзі, — сказала мама і зачыніла за сабой дзверы.

Дзяўчынка падышла да акна. Двор ужо быў поўны дзятвы, але гульні, якія заўсёды падаваліся ёй такімі захапляльнымі, зараз падаліся сумнымі і непатрэбнымі. Крысціна адышла ад акна і ўключыла тэлевізар.

— Ой, што гэта з ім?! — гучна спытала яна немаледама ў каго, бо акрамя самой Крысціны ў квартэры нікога не было.

Выява на іх нядаўна купленым вялізным каляровым тэлевізары была абсалютна шэрай, ну, дакладней, чорна-белай. Дзяўчынка хутка пераклучыла праграму: і зноў гэты нудлівы шэры колер. Тое ж самае паўтарылася на шматлікіх іншых праграмах. «Вось тата раззлуецца!» — сумна падумала Крысціна. Сумнення не заставалася: яна сапсавала іх новы тэлевізар, якому так радаваўся і якім так ганарыўся тата.

Зусім без настрою Крысціна перайшла ў свой пакой і разгарнула любімыя «Казкі», якія, на шчасце, не паспела даць гэтаму хітруну Андрэйку і — дзякуй Варвары Хведараўне — ужо, вядома, не дасць.

— А «Казкі» хто ж сапсаваў? — зноў уголас усклікнула Крысціна.

Усе яркія, прыгожыя ілюстрацыі сталі чамусьці спрэс шэрымі, ну, дакладней, чорна-белымі. Аднак падрабязна абдумаць гэтую навіну дзяўчынка не паспела — з магазіна вярнулася мама, і трэба было паведаміць ёй пра больш важнае здарэнне.

— Мамачка, я, здаецца, сапсавала наш новы тэлевізар! — выбегла ў вітальню ўсхваляваная Крысціна.

— Вось тата засмуціцца, — з сумам вымавіла мама і, хутка распрануўшыся, нават не аднёсшы сумкі на кухню, прайшла ў залу і націснула кнопку на пульце.

На экране з'явілася рыжавалася спявачка ў зялёнай сукенцы з жоўтай ружай. Мама пераключыла на іншую праграму. На фоне бездакорна сіняга афрыканскага неба аранжавы леў драпежна гнаўся за карычневай антылопай.

— І што тут сапсавана? — недаўменна спытала мама.

Крысціна разгублена пазірала на экран, але настрой яе адразу палепшыўся.

— Напэўна, мне падалося, — радасна сказала яна.

— Я ж кажу — ты надта шмат глядзіш тэлевізар, так і вочы нядоўга сапсаваць. Хадзем лепш пячы піражкі з парэчковым варэннем, што бабуля зварыла.

Цеста мама замясіла шмат, і піражкі яны ляпілі даволі доўга. Так што за стол абедзве селі з вялікім апетытам.

— Дзіўна, чаму гэта адны піражкі так добра падрумяніліся, а другія сталі нейкімі шэрымі? — рап-

там заўважыла мама, перакладаючы плён іх працы з эмаліраванага тазіка на фарфаравае блюда.

Зрэшты, з'еўшы па некалькі штук, абедзве прыйшлі да высновы, што пачастунак атрымаўся ў іх на славу. Вось толькі... і знутры ў адных піражкоў начынка была ярка-чырвоная, а ў другіх — цёмна-шэрая.

— Што ў нас сапсавалася, дык, пэўна, духоўка — зусім няроўна стала пячы. Трэба выклікаць майстра, — заключыла мама.

Разамлелыя ад смачнай вячэры, яны вырашылі нічога больш сёння не рабіць і разышліся па сваіх пакоях.

Наступленне шэрага

У панядзелак мама з Крысцінай, як звычайна, разам выйшлі з кватэры — мама на працу, Крысціна ў школу. Спусціўшыся на ліфце, яны сустрэлі суседа з верхняга паверха, і ён, адчыніўшы дзверы, ветліва прапусціў дам наперад. Але не паспела мама сказаць: «Дзякуй», як Крысціна пахмурна працадзіла скрозь зубы:

— Мы вас не прасілі.

І пагразіла ўслед збянтэжанаму суседу кулаком.

— Навошта ты так, Крысціна?! — абурылася мама.

— Я хацела сама адчыніць дзверы. І ўвогуле, давяраць людзям — самае вялікае глупства на свеце.

— Якая лухта! — здзіўлена выгукнула мама, але, не паспеўшы растлумачыць, чаму, пабегла да аўтобуса.

А Крысціну дагнаў Пятрок:

— Давай рукзак паднясу.

Пятрок вучыўся ў паралельным класе і жыў з Крысцінай у адным двары. Калі яны раніцай сустракаліся па дарозе ў школу, хлопчык ахвотна перавешваў на сваё плячо цяжкаваты для дзяўчынкі рукзак.

— Не трэба мне ніякіх памагатых! — рэзка адмяла на гэты раз прапанову Крысціна. «Будзе яшчэ лічыць мяне слабасільнай і выхваляцца сваімі мускуламі», — падазрона падумала яна.

— Ну, як хочаш... — сумеўся ад нечаканасці Пятрок.

У клас Крысціна ўвайшла за паўхвіліны да пачатку ўрока. Таму нават не паспела перамовіцца з суседкай па парце Аленкай, якая прахварэла ўвесь папярэдні тыдзень.

— А да нас бабуля з вёскі прыехала, — паведаміла на перапынку сваю галоўную навіну Аленка і працягнула Крысціне вялікі румяны яблык.

— Я не хачу, — адмовілася Крысціна.

— Чаму? — здзівілася Аленка.

— Не хачу і ўсё, — буркнула Крысціна, а пра сябе падумала: «Дасць яблык, а потым абавязкова папросіць што-небудзь больш каштоўнае».

Аленка пакрыўджана адправілася на калідор, а Крысціна засталася сядзець за партай. Толькі на вялікім перапынку яна выйшла з класа — папрасіла настаўніца, растлумачыўшы, што трэба праветрыць памяшканне.

Апошнім урокам было Крысцініна любімае маляванне.

— Тэма сённяшніх заняткаў — «Фарбы восені», — абвясціла настаўніца.

Фарбы восені! Якраз нядаўна Крысціна разам з бацькамі хадзіла ў Батанічны сад і выдатна памятала чырвоныя клёны, жоўтыя ліпы, зялёныя хвоі, аранжавыя гронкі рабін, барвовыя ягады баярышніку. Яна з натхненнем адчыніла скрынку з гуашшу. Але... і чырвоная, і жоўтая, і зялёная, і аранжавая фарбы, якімі яны былі ў пластмасавых бляшанках, на паперы, куды пераносіла іх пэндзлікам Крысціна, рабіліся маркотна-шэрымі.

— Крысціна! Ды няўжо ты бачыш восень толькі ў шэрым колеры?! — пачула дзяўчынка над сабой голас настаўніцы малявання.

Замест адказу Крысціна расплакалася.

— Ну добра, добра, будзем лічыць, што ты намалювала вельмі дажджлівы дзень, — паспрабавала супакоіць дзяўчынку настаўніца.

Дома Крысціна ледзь дачакалася маму — так няўтульна і сумна было ёй сёння адной у кватэры.

— Крысціначка, што гэта ты такая невясёлая? — адразу адчула настрой дачкі мама. — Паглядзі вось, якую прыгожую маечку я табе купіла. Ідзі памерай.

Маечка, сапраўды, была вельмі прыгожая: ярка-сіняя, з трыма вышытымі забаўнымі катамі — белым, жоўтым і чырвоным. Крысціна накіравалася да люстэрка. Мама — за ёй.

— Ой, што гэта з майкай? Пэўна, нейкая нядобрая трапілася, з няўстойлівай афарбоўкай, — мама праз Крысцініна плячо таксама глядзела ў люстэрка і бачыла там дачку ў сумнай цёмна-шэрай майцы. — Здымай хуценька, пайду мяняць, добра яшчэ, што недалёка — у наш універсам.

Менш чым праз паўгадзіны мама вярнулася з новай майкай. І таксама вельмі прыгожай, але чырвонай — з белым, жоўтым і сінім катамі. Крысціна апранула новую майку — і зноў гэты непрыемны, незразумелы шэры колер.

— Відаць, бракаваная ўся партыя, — абурана падсумавала мама. — Але сёння ўжо мяняць не пайду. Заўтра ўвогуле здам гэтую майку. Хадзем вячэраць.

Перад сном мама зайшла пацалаваць Крысціну.

— Крысціна-а-а! — літаральна ўскрыкнула яна. — Ты бачыла, што зрабілася з тваёй пасцельнай бялізнай?!

Навалачка, падкоўдранік, прасціна, яшчэ нядаўна пяшчотна-ружовыя, з фіялетавымі матыль-камі, цяпер былі абсалютна шэрымі.

— Хутчэй уставай! — усхвалявана загадала мама. — Піражкі, майкі, пасцельная бялізна, а яшчэ, ты ўчора казалася, і тэлевізар... Пэўна, у нашу кватэру трапіла нешта небяспечнае, магчыма, нейкія таямнічыя шкодныя промні. Як я раней не здагадалася?! Шкада, што тата ў камандзіроўцы. Трэба тэрмінова тэлефанаваць у Міністэрства па надзвычайных сітуацыях!

Супрацоўнікі міністэрства з'явіліся вельмі аператыўна і з мноствам розных разумных прыбораў. Некалькі гадзін запар з дапамогай гэтых прыбораў яны рабілі замеры і бралі пробы ва ўсіх памяшканнях, прасвечвалі ўсе закуткі. У рэшце рэшт адрапартавалі гаспадыні кватэры:

— Ніякіх шкодных промняў, рэчываў, хваляў і ўвогуле ўплываў не выяўлена. Можэце жыць спакойна.

— Як — спакойна?! — не зразумела мама. — А шэры колер?

— А шэры колер не па нашай частцы, — паведамлілі супрацоўнікі і ветліва развіталіся.

І тут Крысціна вырашыла расказаць маме пра «Фарбы восені».

— Значыць, ты бачыла, як рэчы становяцца шэрымі не толькі ў нашай кватэры? І менавіта тады, калі да іх дакранаешся ты? Крысціначка!

Гэта ж, пэўна, нейкае захворванне. Заўтра ж ідзём да Знакамітага Прафесара!

Яшчэ адно знаёмства

Знакаміты Прафесар паслухаў Крысціну трубкай, пастукаў малаточкам, памацаў живот, памераў ціск, а потым накіраваў на рэнтген, кардыяграму і аналіз крыві. Ніякіх адхіленняў ад нормы выяўлена не было.

— Дзяўчынка практычна здаровая, — азаданчана паведаміў Знакаміты Прафесар Крысцінінай маме.

— А шэры колер? — не супакоіўшыся, спытала яна.

— Выпадак, невядомы навуцы, — прызнаўся Знакаміты Прафесар. — Будзем назіраць. А пакуль няхай дзяўчынка пап’е вітаміны.

Накупіўшы ў бліжэйшай аптэцы вітамінаў, мама з Крысцінай селі ў тралейбус. Людзей у салоне было няшмат, і свабодных месцаў — досыць. Аднак Крысціна адразу кінулася да свабоднага месца ля акна, на сядзенні, якое было вышэйшае за іншыя і павернута ў бок усяго салона. Па дарозе яна зачাপіла нагой палку нейкай старой. Палка гучна ўдарылася аб падлогу.

— Крысціна, трэба ж асцярожней! — з прыкрасцю сказала мама, падняла палку і падала яе гаспадыні: — Прабачце, калі ласка!

— І не трэба прасіць прабачэння, я ж незнарок, — запырчыла Крысціна.

— Нічога, нічога, — адказала бабуля і, павярнуўшыся ў мамін бок, спытала: — Вы не падкажаце, калі будзе прыпынак «Універсам»?

— Не падказвай, мама, — зноў уклінілася ў размову Крысціна, — не размаўляй. Самае вялікае глупства на свеце — гэта давяраць людзям.

— Дзе ты чула такую бязглуздзіцу?! — абурылася мама.

— О, я здагадваюся, дзе, — раптам ажывілася бабуля і звярнулася прама да Крысціны: — Ці не пазнаёмілася ты, дзяўчынка, часам з Варварай Хведараўнай? Ці не пачаў цябе турбаваць шэры колер?

Крысціна не магла вымавіць і слова. Затое мама выдыхнула з надзеяй:

— Турбуе, надзвычай турбуе! Можа, вы ведаеце, што здарылася з маёй дачкой? Дарэчы, а хто такая — Варвара Хведараўна?

— О, Варвара Хведараўна... Наогул, гэта вельмі нешчаслівая жанчына. У маладосці яе пакрыўдзіў адзін чалавек. І яна ўзлавалася на ўвесь свет. Ды так моцна, што цяпер лічыць сваім абавязкам усяляць у людзей недавер адзін да аднаго. Атрымаўся такі згустак крыўды і недаверу, што ўсё, да чаго дакранаецца Варвара Хведараўна, афарбоўваецца ў змрочны шэры колер. Гэтаксама і ў людзей, якія паддаліся яе перакананням.

— І што ж нам цяпер рабіць?! — у адзін голас запыталіся мама з Крысцінай.

— Паспрабую вам дапамагчы. Вазьмі, дзяўчынка, вось гэты калейдаскоп, — бабуля выцягнула са сваёй стракатай сумкі невялікую маляўнічую трубачку. — А цяпер паглядзі ў яго, напрыклад, на вунь таго хлапчука, які ўпотаі прывязвае коску дзяўчынкі, што сядзіць наперадзе яго, да поручня сядзення.

— Бачу, што гэты ж хлапчук перавязвае лапу бяздомнаму сабаку, гладзіць яго, прыносіць яму ежу, — павольна пералічвала Крысціна, углядваючыся ў шкляную адтуліну калейдаскопа.

— І гэта таму, што людзей, якія здольныя толькі на дрэнныя ўчынкi, практычна не бывае. Калі мы хочам жыць больш радасна, мець сяброў, атрымліваць задавальненне ад стасункаў з наваколлем, то павінны пастарацца разгледзець у іх тое добрае, што яны робяць або на што здатныя, — патлумачыла бабуля.

— Мне можна ўзяць гэты калейдаскоп з сабой? — захалявалася Крысціна.

— Так. Гэта мой табе падарунак.

— Вялікі вам дзякуй, — першая сказала мама і, прыгадаўшы, дадала: — «Універсам» — наступны прыпынак за нашым.

— Усяго вам найлепшага! — памахала на развітанне бабуля.

Вяртанне колераў

Вярнуўшыся дадому, Крысціна падбегам накіравалася да акна. Першай са школы вярталася

Наста — першай і трапіла ў «поле зроку» калейдаскопа. Крысціна ўбачыла, як Наста са старэйшай сястрой робяць лялек для ляльнага тэатра, пішуць казачныя п'есы, рэпетыруюць, а потым, запрасіўшы да сябе дамоў маленькіх дзяцей з усяго пад'езда, паказваюць ім спектаклі.

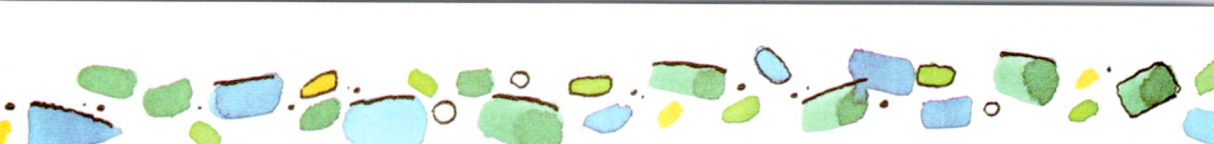
«Вось здрава!» — падумала Крысціна. Ёй нават самой захацелася разам з дзяўчынкамі і майстраваць лялек, і паразыгрываць для дзяцей спектаклі.

Другім у двары з'явіўся Янка. Ён бег так хутка, што Крысціне спатрэбілася пэўная спрытнасць, каб «злавіць» яго сваім калейдаскопам. У шкляную адтуліну дзяўчынка ўбачыла Янку на невялікай светлай кухні. Ён выкладваў з поліэтыленавага пакета на стол разнастайныя прадукты, а побач стаяла старэнькая бабуля і дзякавала хлопцу. Крысціне раней здаралася бачыць гэтую бабулю на лавачцы побач з Янкавым пад'ездам, але апошнія некалькі месяцаў яна на двор не выходзіла. Відаць, захварэла. А паколькі жыла бабуля адна, Янка ўзяўся прыносіць ёй прадукты.

«Малайчына!» — сказала ўголос Крысціна. І вырашыла, што прапануе Янку схадзіць да бабулі разам. Мо ёй яшчэ якая дапамога патрэбна?

Крысціна не адыходзіла з калейдаскопам адна адна да самага прыходу з работы мамы.

— Мамачка! Я столькі добрага даведалася пра сваіх сяброў! — узбуджана выпаліла яна.

— Вельмі рада за цябе, дачушка. Чым больш добрага ведаеш пра людзей, тым весялей жыць.

— Чаму ж тады Варвара Хведараўна гаворыць, што самае вялікае глупства на свеце — гэта давяраць людзям?

— А прыгадай, што табе расказала пра яе бабуля ў тралейбусе.

— Дык, можа, і Варвары Хведараўне даць паглядзець у мой калейдаскоп? — нечакана для самой сябе прапанавала Крысціна.

— Паспрабаваць можна, — асцярожна згадзілася мама.

Прышоўшы пацалаваць перад сном дачку, яна з палёгкай паправіла на яе ложку зноў ружовы, з фіялетавымі матылькамі, падкоўдранік.

Назаўтра па дарозе ў школу Крысціна затрымалася на першым паверсе і націснула кнопку званка побач з цёмна-шэрымі дзвярыма.

— Хто там? — пачуўся незадаволены голас.

— Варвара Хведараўна, у мяне для вас сюрпрыз! — гучна абвясціла праз дзверы дзяўчынка.

— Не надта люблю я сюрпрызы, — прабурчэла Варвара Хведараўна, але дзверы адчыніла, дакладней, прыадчыніла крышачку.

Крысціна працягнула ў досыць вузкую шчыліну калейдаскоп:

— Гэта калейдаскоп. Паглядзіце, калі ласка, праз яго на людзей. Можна нават праз акно, не выходзячы на вуліцу.

— Не выходзячы на вуліцу — гэта добра, — адзначыла гаспадыня кватэры і, павагаўшыся, узяла працягнуты ёй калейдаскоп.

Праз некалькі дзён, вяртаючыся са школы, Крысціна заўважыла, што на вокнах Варвары Хведараўны замест звыклых цёмна-шэрых штор з'явіліся новыя: ярка-сінія, у белыя, з жоўтай сярэдзінкай рамонкі.

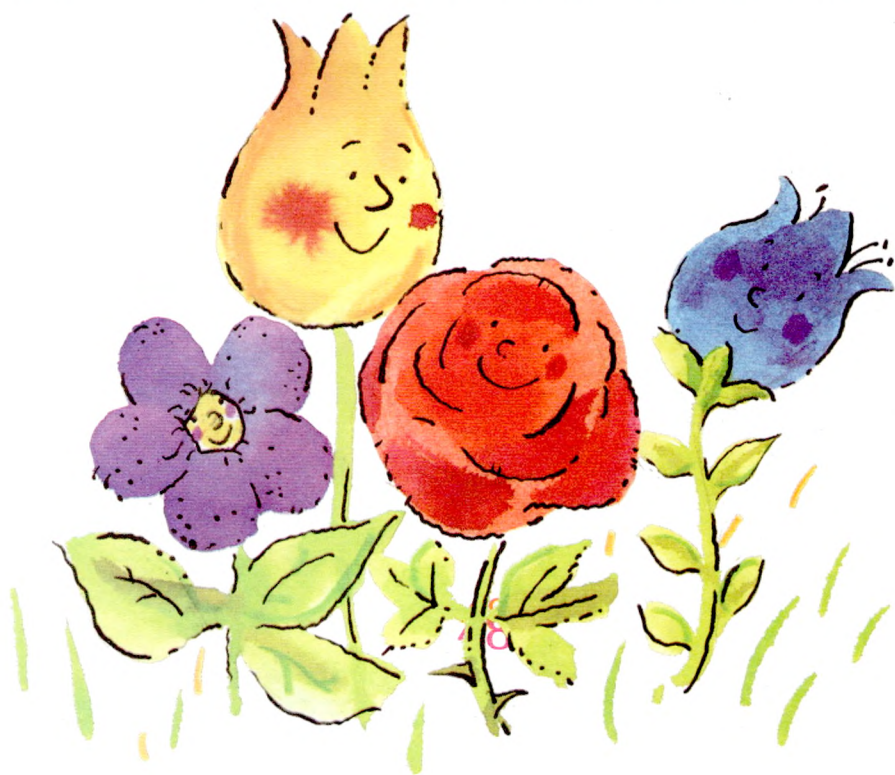

Змяя Маня

Дзень нараджэння

У пятніцу напярэдадні Надзейкінага дня нараджэння ў свяцільніку перагарэлі адразу абедзве лямпачкі. У суботу з раніцы мама і Надзейка скіраваліся ў магазін па лямпачкі — нельга ж прымаць гасцей у цёмнай зале. Па дарозе сустрэлі маміну прыцельку цётку Анжэлу, якая прыгадала, што ёй таксама патрэбна ў гаспадарчы магазін — купіць гумавыя пальчаткі для мыцця посуду, і вырашыла паехаць з Надзейкай і яе мамай. Побач з аўтобусным прыпынкам стаяла маленькая бабулька і пяшчотна трымала ў руках вельмі цікавую, на погляд Надзейкі, рэч. Гэта была канапная падушка з лямцу. З сярэдзіны яе пранізліва і таямніча

глядзелі два вялікія вокі. А належалі яны рознакаляровай змяі, чыё згорнутае лямцавае тулава і ўтварала верхні бок канапнай падушкі.

— Якая прыгожая змяя! — усклікнула Надзейка і падышла бліжэй.

— Падушка прадаецца, — ласкава ўсміхнулася маленькая бабулька.

— Мамачка, падары мне на дзень нараджэння гэтую цудоўную змяю! — тут жа папрасіла Надзейка.

— Я табе ўжо падрыхтавала падарунак... — крышачку разгублена пачала мама.

— Ну і выдумала — змяю на дзень нараджэння! — рашуча далучылася да размовы цётка Анжэла. — Нядобра гэта — змяя ў доме.

— Гэта добрая змяя і... цёплая. Я назаву яе Маня, — настойвала Надзейка.

— Ну што ж, ты ў нас імянінніца, бяры сваю Маню, — засмяялася мама і аддала бабульцы грошы.

У магазiне яны прабылі нядоўга — трэба было паспець падрыхтавацца да прыходу гасцей. Мама з Надзейкай купілі лямпачкі і папяровыя сурвэткі, цётка Анжэла — гумавыя пальчаткі і гаршчок для кактуса, і ўсе разам пайшлі на аўтобусны прыпынак. У аўтобусе цётка Анжэла прыгадала, што даўно збіралася ўзяць у Надзейкінай мамы часопіс з артыкулам пра свайго любімага артыста, і вырашыла заехаць да іх дамоў.

Калі яны ўтраіх увайшлі ў кватэру, цётка Анжэла сказала, што не будзе нават распранацца, бо ідзе сёння на канцэрт і павінна ўжо збірацца. Мама пайшла ў спальню па часопіс, а Надзейка пачала выцягваць з пакета канапную падушку. Але раней чым выцягнула яе, на падлогу выпалі абедзве лямпачкі — дзяўчынка зусім забылася, што мама паклала зверху маленькія кардонкі з імі.

— Я ж казала, што змяя ў доме — гэта нядобра, — тут жа зазначыла цётка Анжэла.

Надзейка расстроена адкрыла адну за адной кардонкі, хаця па гуку разбітага шкла і так усё было зразумела. Часу да прыходу гасцей заставалася зусім мала.

— Не бачу прычыны для хвалявання, — нечаканна спакойна сказала мама, выйшаўшы з часопісам са спальні. — Зноў ісці ў магазін ужо, вядома, няма часу. Але без лямпачак можа быць яшчэ цікавей, — загадкава паабяцала яна.

Цётка Анжэла здзіўлена развіталася. Мама забрала з рук Надзейкі разбітыя лямпачкі і выкінула іх у вядро для смецця.

— Пачнём з імяніннага пірага, — распарадзілася мама, калі Надзейка следам за ёю з'явілася на кухні.

За паўгадзіны да прыходу гасцей імянінны пірог быў спечаны, бульба — натушана, салаты — намешаны, садавіна — намытая. А ў розных кутках залы, дзе стаяў накрыты святочным абрусам стол, мама запаліла ўсе свечкі, якія знайшліся ў доме.

— У вас проста нібыта ў старадаўнім замку! — захоплена ўсклікнула Аленка, лепшая Надзейкіна сяброўка, што, як звычайна, прыбегла апошняй з аднакласнікаў.

— Ну і адчувайце сябе як у старадаўнім замку, шаноўныя рыцары і прыгожыя дамы, — жартам прапанавала мама.

Прапанова шчыра спадабалася, і ўсе пачалі цырымонна і весела перадаваць адзін аднаму стравы, кланяцца ў адказ і нават гаварыць мудрагелістыя кампліменты. Вячэра ператварылася ў захапляючую гульню. Перад гарбатай з імянінным пірагом Надзейкін тата падышоў да камп'ютара, панаціскаў нейкія клавiшы, і з калонак палілася нязвыклая, але мілагучная музыка.

— Клавесiн, — на ўсякі выпадак патлумачыла мама.

Як танцуюць пад клавесiн, дакладна ніхто не ведаў, але гэта ніколькі нікога не збянтэжыла. Кожны смела вынаходзіў свае «старадаўнія» рухі, павароты і паклоны. Неспадзяваная гульня так усіх захапіла, што разыходзіцца пачалі толькі пасля бацькоўскіх званкоў на мабільнікі.

Сварка

Надзейка села на канапу і цяжка ўздыхнула.

— Ш-ш-што з-з-здарылася? — раптоўна пачула яна ціхае, але выразнае сыканне.

Дзяўчынка неўразумела азiрнула. У пакоі нікога не было. Не было, акрамя...

— Гэта ты, Маня?! — радасна здагадалася Надзейка. — Я адразу адчула, што ты — незвычайная.

— Якраз с-с-самая з-з-звычайная. Проста не люблю, калі цяжка ўздыхаюць. Дык ш-ш-што здарылася? — настойвала змяя.

— Мы пасварыліся з Аленкай, — міжволі зноў уздыхнула Надзейка.

— І з-за гэтага варта так цяжка ўздыхаць? — не зразумела Маня.

— А што рабіць? — пытаннем на пытанне адказала дзяўчынка.

— З-з-зразумела — ш-ш-што. Трэба з благой справы з-з-зрабіць добрую, — пераканана параіла змяя.

— Як гэта з благой — і добрую? — недаверліва перапытала Надзейка.

— А так, як твая мама, калі ты разбіла лямпачкі. Памятаеш, які дзівосны атрымаўся дзень нараджэння пры свечках?

— Памятаю, вядома. Але пры чым тут наша з Аленкай сварка?

— Пры тым, ш-ш-што праз гэтую сварку вы можаце яшчэ мацней пасябраваць. Калі, зразумела, вы дагэтуль сапраўды сябравалі.

— Якая ты загадкавая, Маня! Штосьці не вельмі я цябе разумею.

— Ну вось з-за чаго вы з Аленкай пасварыліся?

— Тата прывёз мне з камандзіроўкі блазна, які танцуе і спявае жартоўныя песенькі. Аленка папрасіла даць пагуляць з ім, але я сама яшчэ не нагулялася і не дала.

— Паскнарнічала, значыць.

— Чаму паскнарнічала? Проста не дала.

— Вось я і кажу, паскнарнічала. Будзем справу папраўляць.

— Як папраўляць?

— Можна было б, вядома, проста аднесці Аленцы блазна. Але яна можа і не ўзяць — з гордасці. Я б на яе месцы не ўзяла. Лепш, думаю, падрыхтаваць для Аленкі сюрпрыз — здзівіць нечым. Ш-ш-што яна любіць?

Надзейка задумалася. Думала даволі доўга. Аленка ёй пра гэта неяк ніколі не расказвала, а вось пра тое, што не любіць...

— Ведаю толькі, што Аленка не любіць, — дрэннае надвор'е. Бо тады ў яе бабулі косткі ломіць і яна робіцца бурклівай, — на ўсялякі выпадак паведаміла Надзейка.

— І цудоўна! — узрадавалася Маня. — Можам зрабіць, каб прынамсі ў іх кватэры заўсёды было добрае надвор'е.

— І як мы гэта зробім?

— Вельмі проста — запалім у іх кватэры сонейка.

— Якое сонейка?

— Цёплае і праяністае.

— Дзе ж мы яго возьмем?

— Паглядзі на адваротны бок гэтай падушкі, — замест адказу загадала Маня.

Надзейка паслухмяна павярнула падушку.

— Бачыш-ш-ш гузікі? — прыглушана сыкнула змяя з-пад нізу. — Расшпільвай іх.

Надзейка расшпіліла. Тугая тканіна распулася, і знутры паказаліся акуратны кавалак блакітнага лямцу, дзівоснага праяніста-жоўтага колеру шаўковыя ніткі і вялізная іголка.

— Можаш перавярнуць мяне назад, — сціпла нагадала змяя азаданай убачанымі прыладамі

дзяўчынцы і, калі тая зноў перавярнула падушку, працягвала: — Вось на гэтым лямцы гэтымі ніткамі і гэтай іголкай ты і вышыеш сонейка для Аленкі.

— Маня, я ж зусім не ўмею вышываць! — са шкадаваннем усклікнула Надзейка.

— Не ўмееш звычайнымі ніткамі і звычайнай іголкай, — строга ўдакладніла Маня. — Не марнуй час — пачынай работу.

Больш Надзейка не пярэчыла. Яна паклала блакітны лямец на калені, уцягнула нітку ў іголку і рашуча зрабіла першае шво. Нейкім дзіўным чынам дзяўчынка адразу зразумела, як і куды трэба калоць, што сонейка павінна быць не плоскім, а выпуклым, якой даўжыні зрабіць промні. Пад канец работы Надзейка адчула спачатку прыемную

цеплыню, а потым і святло, якія выпраменьваў вышыты малюнак.

— Як прыгожа! — зрабіўшы апошняе шво, узрадавалася дзяўчынка.

— Не ш-ш-шкада расставацца з гэткай прыгажосцю? — запыталася змяя.

— Мы ж для Аленкі гэта рабілі! — шчыра абуралася Надзейка.

— Выдатна. Тады можаш паспець яшчэ сённа ўручыць Аленцы свой сюрпрыз.

Надзейка пяшчотна паклала сонейка ў пакет і пабегла ў суседні пад'езд, дзе жыла сяброўка.

Дзверы адчыніла сумная Аленчына бабуля: сённа якраз быў пахмурны дзень, а зараз надышоў пахмурны вечар.

— А ў мяне для вас сюрпрыз! — з парога выпаліла Надзейка.

— Які такі сюрпрыз? — стомлена пацікавілася бабуля.

Надзейка моўчкі выцягнула з пакета сонейка. Цемнаватая вітальня ў момант азарылася радасным святлом.

— Што за цуд? — здзвілася бабуля. — Аленка, хадзі хутчэй сюды!

Але ўнучка ўжо і сама выбегла паглязець на цуд. Надзейка моўчкі працягнула сяброўцы падарунак.

— Дзякуй, — адразу ўсё зразумела Аленка.

Сварка з-за блазна была забыта. Аленка з захапленнем разглядвала вышыўку.

— Ідзіце выбірайце, дзе мы павесім наша сонейка, — распарадзілася бабуля, — а я пастаўлю чайнік.

Неўзабаве ўсе трое сядзелі на кухні, пілі гарбату, елі бабулін пірог. І Надзейцы падалося, што яна ніколі не піла такой смачнай гарбаты, не ела такога смачнага пірага і не адчувала сябе такой шчаслівай.

— Ну як, атрымалася? — перш за ўсё запыталася Маня ў Надзейкі, калі дзяўчынка вярнулася дадому.

— Што атрымалася? — не адразу зразумела Надзейка.

— З благой справы зрабіць добрую, — нагадала Маня.

— Яшчэ як атрымалася! — сумленна ацаніла свае намаганні дзяўчынка.

Матылькі

На гэты раз Маня з'явілася да Надзейкі сама. Дакладней, мама прынесла лямцавую падушку і падклала пад звычайную, каб хвора я Надзейка, якая ніяк не згаджалася на ўвесь дзень заставацца ў ложку, магла калі ўжо не ляжаць, то хаця б сядзець на ім.

— Зноў не ў настроі? — замест прывітання зазначыла змяя, як толькі яны аказаліся сам-насам з дзяўчынкай.

— Вядома, не ў настроі, калі ўвесь клас у паход пайшоў, а я дома засталася, — паскардзілася Надзейка.

— Хіба ўжо забылася, ш-ш-што можна з благой справы зрабіць добрую? — нагадала Маня.

— Што тут зробіш, калі сілком прымушаюць у ложку ляжаць?! — абурылася Надзейка.

— Я ж кажу: з благой справы — добрую, — стаяла на сваім Маня. — І рабіць яе можна, нават застаючыся ў ложку.

— Ага, лежачы ў ложку — шмат наробіш! — з прыкрасцю запырэчыла Надзейка.

— Ды ш-ш-што ты заладзіла: «у ложку, у ложку»! Чым дрэнна адзін дзень у ложку паляжаць: адпачыць, пачытаць цікавую кніжку, памарыць? — не магла ўцяміць Маня, зрэшты, крыху агледзеўшыся, дадала: — Хаця... у пакоі дзяўчынкі магло б быць і больш утульна. Паспрабуем гэта і зрабіць. Пераварочвай падушку і расшпільвай гузікі.

Надзейка спрытна расшпіліла ўжо знаёмыя гузікі на адваротным баку падушкі і ўбачыла мноства рознакаляровых кавалачкаў лямцу, клей, нажніцы, бліскучыя стужкі.

— І нашто мне ўсё гэта? — не зразумела дзяўчынка.

— Вядома ж, для таго, каб нарабіць матылькоў, — як нешта само сабой зразумелае сказала змяя.

— Чаму раптам матылькоў? — працягвала дапытвацца Надзейка.

— Таму ш-ш-што яны прыгожыя, — здзівілася такой нездагадлівасці Маня.

І зноў, як тады, калі вышывала сонейка для Аленкі, Надзейка — варта ёй толькі было ўзяць у рукі лямец, нажніцы, клей і стужкі — дакладна ведала, што дзе выразаць, што з чым спалучаць, што

да чаго прыклеяваць. Праца аказалася цікавай — не адарвацца. Каб Маня не нагадала, дзяўчынка нават забылася б пра абед, пакінуты мамай на табурэтцы побач з ложкам.

Праз колькі часу на коўдры сядзелі аж пяць яркіх рознакаляровых матылькоў.

— Якія прыгожыя матылькі атрымаліся! — вырвалася ў Надзейкі.

— Яны не проста прыгожыя, — разважліва дала Маня. — Яны — матылькі радасці.

— Як гэта — матылькі радасці? — запыталася дзяўчынка.

— А што тут незразумелага? — абыякавым голасам зазначыла Маня і са сваім заўсёдным непарушным спакоем пачала інструктаваць: — Вазьмі яшчэ вунь тыя два кавалачкі лямцу і пашый

з іх мяшэчак. Пакладзі ў яго матылькоў і насі заўсёды з сабой. Калі табе стане шкада кагосьці, ў каго дрэнны настрой, адразу раскрывай мяшэчак і дары матылька.

І тут вярнулася з працы мама. Яна ўвайшла ў пакой Надзейкі, стомлена апусцілася на крэсла і сумна ўздыхнула.

— У цябе дрэнны настрой, мамачка? — адразу здагадалася Надзейка.

— Сёння на рабоце быў цяжкі дзень, у магазіне чэргі, а тут яшчэ твая хвароба, — выбачальна патлумачыла мама.

Нічога не гаворачы, Надзейка выцягнула з мяшэчка блакітнага матылька і пасадзіла маме на руку.

— Якая прыгажосць! — узрадавалася мама.

Яна пяшчотна пагладзіла матылька і пацалавала ў галаву Надзейку:

— Ты пакуль што мерай тэмпературу, а я прыгатую смачную вячэру.

Тэмпература, на маціна здзіўленне і радасць, аказалася нармальнай, і Надзейцы — калі з працы вярнуўся і тата — было дазволена сесці за агульны стол. Яны ўжо заканчвалі вячэраць, як прыйшла цётка Анжэла.

— А ў нас якраз мае фірменныя калдуны, — сустрэла яе мама. — Яшчэ цёплыя, частуйся, калі ласка.

— Аніякага апетыту, — без асаблівага энтузіязму адказала цётка Анжэла. — Ушчэнт гэты рамонт змучыў, а канца-краю і не відаць.

Яна вяла ўваткнула відэлец у пульхны калдун. Надзейка, папрасіўшы прабачэння, выйшла з кухні, але неўзабаве вярнулася. З лямцавым мяшэчкам. Дзяўчынка наблізілася да цёткі Анжэлы і паклала на стол, раўнютка перад ёй, ружова-салатавага матылька.

— Вось дык слаўнота! — усклікнула цётка Анжэла. — Гэта мне?

— Ну, вядома ж, вам, цётачка, — запэўніла Надзейка.

— Вялікі дзякуй! Цяпер я зразумела, якое спалучэнне колераў павінна быць на шпалерах у маёй спальні, — з энтузіязмам зазначыла госця і пачала энергічна запрашаць маму паўдзельнічаць у выбары шпалер.

Мама згадзілася, і цётка Анжэла, асцярожна паклаўшы ў сумку свайго матылька, весела развіталася з усімі:

— Хутка запрашу на наваселле!

Хаця і назаўтра з раніцы тэмпература таксама была невысокая, мама ўсё ж вырашыла патрымаць Надзейку дома яшчэ адзін дзень: «Для прафілактыкі». А пасля абеду праведаць хворую сяброўку прыйшла Аленка. На ёй была новая прыгожая сукенка... з вялізнай дзіркай на плячы.

— А чаму дзірка? — адразу пацікавілася Надзейка.

— Я сказала маме, што іду цябе праведаць, і папрасілася апрануць новую сукенку. А ў двары дзеці гулялі ў хованкі. Ну, я і вырашыла пагуляць з імі трошкі. Хацела схавацца, каб мяне ніхто не

знайшоў, палезла пад плот і зачাপілася. Цяпер вось дзірка. Мама раззлуецца, — ледзь не плачучы распавядала Аленка.

— Хадзем, — узяла яе за руку Надзейка і павяла ў свой пакой.

Яна падвяла засмучаную дзяўчынку да шафы з люстранымі дзверцамі, а сама дастала з мяшэчка малінавага матылька і прыклала яго да сіняй Аленчынай сукенкі — раўнютка на месцы дзіркі.

— Які цудоўны матылёк! І на сукенцы — нібыта
брошка! — Аленка ў захапленні кінулася абдымаць
сяброўку.

— З благой справы трэба старацца зрабіць доб-
рую, — задаволена сказала Надзейка і пачала
ўцягваць нітку ў іголку, каб прышыць малінавага
матылька.

Сказала — і міжволі павярнулася да Мані. Вялі-
кія пранізлівыя вочы пазіралі весела і прыхільна.

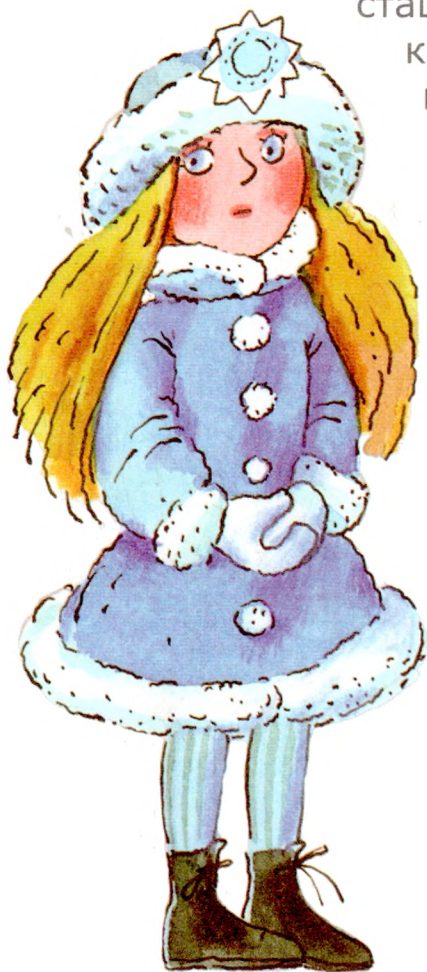
Снягоўна

Прыгожая дзяўчынка

Скрозь лёгкія празрыстыя хмаркі прасвечвалі сонечныя промні, і ўсе сняжынкі, якія выпадалі з хмарак, яскрава зіхацелі сваёй дасканалай геаметрычнай прыгажосцю. «Як там, напэўна, весела і цікава!» — думала Маленькая Сняжынка, павольна спускаючыся са сваёй хмаркі і пазіраючы ўніз, на ўпрыгожаныя белым вэлюмам дрэвы, дахі дамоў, машыны, шапкі прахожых. «Добра было б тут застацца», — вырашыла яна. Маленькая Сняжынка выбрала самую прыгожую, на яе погляд, жанчыну і... заляцела ёй у рот.

Праз колькі месяцаў прыгожая жанчына нарадзіла дзівоснай зіхоткай прыгажосці дзяўчынку. І нейкім чынам ні жанчына, ні яе муж не сумняваліся ў выбары імя для немаўляці — ну вядома ж, Сняжана.

Мама, тата, бабулі, дзядулі вельмі любілі і песцілі дзяўчынку. І неяк так сталася, што яна пачала лічыць, быццам усе і павінны выконваць любыя яе пажаданні, рабіць за яе розныя

справы, аддаваць ёй самыя лепшыя прысмакі, дарыць цікавыя падарункі. Павінны — і ўсё.

Пайшла Сняжана ў школу. Там усім спадабалася разумная прыгожая дзяўчынка. Вось толькі папросіць, здаралася, настаўніца Сняжану аднесці дамашняе заданне хворай аднакласніцы, якая жыве ў адным з ёй доме, а Сняжана ў адказ: «Я тады сама ўрокі не паспею зрабіць». Ачышчаюць вучні школьны двор ад апалага лісця — адна Сняжана адмаўляецца ўзяць граблі ў рукі: «Я ж магу

сваю новую куртачку запэцкаць». Упрыгожваюць хлопчыкі і дзяўчынкі залу да навагодняга свята — толькі Сняжана не ўдзельнічае ў перадсвяточным шчыраванні: «Вы і без мяне ўправіцеся, мне абедцаць час».

А вось ад ролі ў навагодняй п'есе Сняжана не адмовілася. Па-першае, таму што напісаў п'есу Кастусь-навічок, які толькі сёлета прыйшоў у іх клас і адразу спадабаўся ўсім дзяўчынкам. А па-другое, таму што роля ёй дасталася Снягоўны, казачнай прыгажуні. Астатнімі дзеючымі асобамі былі: Снежная Баба — у звычайным жыцці вострая на язык гумарыстка Марынка, Сасулька — танюткая танцорка Настачка, Сняжок — лепшы класны спартсмен Пятро, Снегавік — сам аўтар п'есы Кастусь, — і Зюзя, бог зімы ў старажытных беларусаў, — яго ролю драматург-рэжысёр вырашыў нікому з аднакласнікаў не даручаць. Маўляў, для праўдзівасці і пераканаўчасці ролю Зюзі павінен выконваць дарослы чалавек. І Ка-

стусь узяўся ўгаварыць на гэта свайго дзядзьку, прафесійнага акцёра. Усе з захапленнем згадзіліся: так будзе яшчэ больш цікава. Хаця Кастусь адразу папярэдзіў, што на рэпетыцыі дзядзька хадзіць не зможа — надзвычай заняты ў тэатры.

Аднак на сам спектакль дзядзька ніколечкі не спазніўся: прыйшоў хвіліна ў хвіліну і адразу ў касцюме Зюзі. Ухваліў аздабленне глядзельнай залы і дэкарацыі, паважліва павітаўся за руку з кожным акцёрам, узняўся разам з імі на сцэну, спрактыкавана пакланіўся глядачам. Зала адгукнулася дружнымі апладысмантамі. Адкасны за музычнае афармленне Васіль уключыў дынамік.

**Сама
сапраўдная
завіруха**

Раптам усе, хто знаходзіўся на сцэне, пачулі не гукі знаёмай па рэпетыцыях мелодыі, а за-

ыванне самай сапраўднай завірухі. Зніклі з віду ўсе да аднаго рады крэслаў. Бутафорскія елачкі ператварыліся ў высачэзныя яліны, захісталіся пад парывамі моцнага ветру, і з іх на галовы збянтэжаных артыстаў пасыпаліся зусім не бутафорскія халодныя снежныя плюхі.

— Што здарылася?! Дзе мы? — пыталіся немаведама ў каго Сняжана, Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь.

— Падобна на тое, што ў звычайным зімовым лесе, — разважліва адказаў Зюзя.

— Як так — у зімовым лесе?! — не верылі ні вачам сваім, ні вушам чацвёрта аднакласнікаў.

— Думаю, зараз, чым дапытвацца, як ды што, больш дарэчы было б паклапаціцца аб тым, каб не змерзнуць, — дзелавіта папярэдзіў Зюзя.

— А мы можам змерзнуць? — не на жарт перапалохаліся дзяўчынкi, ды і хлопчыкі адчулі пэўную разгубленасць.

— Чаму ж не можаце? Можаце. Прыгледзьцеся — завіруха ўзмацняецца, — ружовашчкі дзядок паказаў на вершаліны ялін, якія ўсё больш патаналі ў снежным тумане.

— Што ж нам цяпер рабіць? — у адзін голас спыталі пяцёра аднакласнікаў.

— Перш-наперш трэба распаліць вогнішча. Таму хуценька ўсе — збіраць галлё, пакуль снег яго зусім не засыпаў, — па-гаспадарску распарадзіўся Зюзя.

Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь дружна скіраваліся з невялікай палянкi, на ўскрайку якой Зюзя ўжо пачаў расчышчаць месца для вогнішча, у лес. Сняжана падышла да яліны, доўгія ніжнія галіны якой спускаліся да самай зямлі, і схавалася ад снегападу ў гэтым прыродным будане.

— А ты чаму з сябрамі не пайшла? — не зразумеў Зюзя. — Нам зараз кожная пара рук дарагая.

— Галлё яны павінны збіраць, — нікольні не сумелася Сняжана.

— Каму павінны? Чаму павінны? — здзівіўся Зюзя.

— Павінны, і ўсё! — перакана адказала Сняжана.

— Вой, хіба ўсё? — чамусьці ўсміхнуўся Зюзя.

Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь вярнуліся з лесу з вялікімі ахалкамі галля. Зюзя, расчысціўшы месца для вогнішча, таксама падцягнуў да яго некалькі засохлых дрэў. Толькі Сняжана працягвала безуважна сядзець у сваім сховішчы.

Зюзя дастаў з заплечніка нейкія каменьчыкі.

— Крэмень, — патлумачыў ён спадарожнікам, спрытна высек іскру і падпаліў галлё.

Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь, не згаваючыся, працягнулі да яго змерзлыя рукі. Сняжа-

на выйшла з-пад яліны, прыладзілася побач і зняла рукавічкі.

— Каб стала сапраўды цёпла, варта было б і знутры сагрэцца, — зазначыў Зюзя. — Вось што, сябры. Я, калі за дрэвамі хадзіў, заўважыў непадалёк ад гэтай паляны, вунь за тымі маладзенькімі елачкамі, рабіну, спрэс усыпаную ягадамі. Схадзіце збярыце іх, а я пакуль што снег на агні ў кацялку растаплю. Выдатны напой атрымаецца!

Зюзя выцягнуў са свайго дзівоснага заплечніка кацялок і пачаў зграбаць у яго снег. Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь адправіліся за рабінай. Сняжана падышла бліжэй да агню.

— А ты чаму з сябрамі не пайшла? — запытаўся Зюзя.

— Рабіну яны павінны збіраць.

— Каму павінны? Чаму павінны?

— Павінны, і ўсё, — адказала Сняжана.

— Вой, хіба ўсё? — усміхнуўся Зюзя.

Сябры прынеслі поўныя жмені рабіны. Зюзя засыпаў ягады ў кіпень і раздаў падарожнікам конаўкі, якія таксама вельмі дарэчы аказаліся ў яго чароўным заплечніку. Напой і сапраўды атрымаўся надзіва смачным.

— А цяпер, пакуль завіруха крыху сцішылася, нам трэба выбірацца адсюль. Калі, вядома, мы не збіраемся значаваць пад Новы год прама ў лесе, — падсумаваў Зюзя. — Дарога мусіць быць нялёгкай, таму няблага было б узяць што-небудзь падсілкавацца. Я тут запрыкмеціў вялізны куст арэшніку, на ім яшчэ шмат арэхаў трымаецца. Схадзіце збярыце іх, а я за гэты час вогнішча затушу. Куст вунь за тым дубам.

Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь накіраваліся да высокага дуба. Сняжана прысела на бервяно, якое не спатрэбілася для вогнішча.

— А ты чаму з сябрамі не пайшла? — запытаўся Зюзя.

— Арэхі яны павінны збіраць.

— Каму павінны? Чаму павінны?

— Павінны, і ўсё, — адказала Сняжана.

— Вой, хіба ўсё? — усміхнуўся Зюзя.

Сябры прынеслі цэлае вядро арэхаў — Кастусь-Снегавік ахвяраваў уласны галаўны ўбор. Зюзя высыпаў іх у свой заплечнік, загадаў падарожнікам выстраіцца ланцужком, стаў наперадзе і пачаў пратоптваць шлях праз снежныя сумёты.

Яны ішлі моўчкі, упарта, доўга. І толькі калі Зюзя ўбачыў, што сілы падарожнікаў на зыходзе,

загадаў зрабіць прывал. Яны сядзелі на паваленай ветрам хвоі і са смакам елі так дарэчы нарыхтаваныя арэхі.

— Паўдарогі мы ўжо прайшлі, — паведаміў Зюзя, — і калі вы будзеце гэткімі ж малайцамі, яшчэ да ночы дабяромся да Ляснога Дамка і паспеем адсвяткаваць Новы год.

— І што гэта за дамок? — пацікавіліся падарожнікі.

— Такія дамкі існуюць у кожным вялікім лесе — для людзей, якія збіліся са шляху або якіх заспе-ла непагадзь. Аднак дабрацца да іх могуць толькі вынослівыя, смелыя, кемлівыя, моцныя духам падарожнікі, — растлумачыў Зюзя.

Сябры ўзняліся з паваленай хвоі і ўжо звыкла выстраіліся ланцужком. Пачынала цямнець, зноў узмацніўся снегапад, але Зюзя, не збочваючы з бачнага аднаму яму шляху, упэўнена вёў сяброў паўз лясны гушчар.

Лясны дамок

Раптам дзядок рэзка спыніўся, і падарожнікі ўбачылі прама перад сабой ладны невысокі дамок з заснежаным дахам.

— Лясны дамок! Дайшлі! — узрадаваліся сябры.

— І вельмі своечасова, — дадаў Зюзя, — яшчэ паспеем прыгатаваць святочную вячэру.

— Святочную вячэ-э-э-ру... — летуценна паўтарыла Марынка.

Дзверы дамка былі незачыненыя. Зюзя ўвайшоў першым і запаліў свечку. Мінуйшы ўвешаныя нейкімі зёлкамі сенцы, падарожнікі апынуліся ў пакоі, як ім падалося, надта прасторным для такога сціплага дамка. І ўсё ў гэтым пакоі было такім дыхтоўным, надзейным: пасярэдзіне доўгі стол з масіўнымі лаўкамі, пузатыя камоды і размаляваныя куфры ля сцен, вялікая ўзорыстая печ.

— Ведаю, што стаміліся, — зірнуў Зюзя на спадарожнікаў, якія адразу ж расселіся палаўках. — Але гэта справа папраўная. Зараз мы заварым зялёныя напоі бадзёрасці, і ён ўсю вашу стомленасць як рукой здыме. Я па зёлкі для напою — у сенцы, а вы па стравы для навагодняй вячэры — у склеп. За печкай убачыце накрыўку ад яго.

Зюзя скіраваўся ў сенцы, Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь — за печку. На лаўцы засталася адна Сняжана.

Кастусь падышоў да дашчанага квадрата, які выдзяляўся на падлозе, і пацягнуў за прымацаваную да яго ручку. Накрыўка ад склепа паднялася, і сябры ўбачылі пад сабой высокую, але досыць трывалую лесвіцу. Усе чацвёра без апаскі пачалі спускацца па ёй.

І чаго толькі ні было ў гэтым цудоўным склепе! Салёныя грыбы і агуркі, вэнджаныя каўбасы і кумпякі, кіслая капуста, мочаныя яблыкі, сушаныя грушы... Не марнуючы часу, сябры пачалі складваць прысмакі ў кашы, кімсьці клапатліва састаўленыя ў кутку. Не забыліся і пра бульбачку, якая, зразумела, тут таксама знайшлася.

Зюзя з зёлкамі вярнуўся першым.

— А ты чаму ж не з сябрамі? — спытаў ён Сняжану, якая ўжо нават прылегла на лаўцы.

— У склеп яны павінны...

— Чуў, чуў, — не даслухаў дзяўчынку Зюзя і пачаў шчыраваць ля печкі.

Сяброў, якія з поўнымі кашамі падняліся са склепа, ён сустрэў ужо заваранымі духмянымі зёлкамі. Кожны з падарожнікаў, у тым ліку, вядома, і Сняжана, атрымаў па кубку зялёнага напою бадзёрасці. Ад стомленасці і хваляванняў ні ў кога не засталася і следу. Хуценька была начышчана і пастаўлена ў печку бульба, накрыты святочны стол.

Госці Ляснога дамка ўдзячна елі яго пачастункі і паглядвалі на стрэлкі старадаўняга гадзінніка, які вісеў на адной са сцен. Нарэшце стрэлкі наблізіліся да дванаццаці. І тут сябры пачулі аднекуль дзівосную музыку. У ёй прабіваўся і перазвон ільдзінак, і марознае патрэскванне дрэў, і шчымлівае завыванне завеі. Але ўсё ж гэта была самая сапраўдная музыка — мілагучная, узнёслая, святочная.

— Зімовы лес віншуе вас з Новым годам, — урачыста абвясціў Зюзя. — А якое ж свята без музыкі і танцаў!

Ён паважна падняўся з-за стала, падышоў да дзвярэй — не ўваходных, а насупраць іх — і шырока расчыніў абедзве створкі. Сябры нарэшце зразумелі, адкуль раздавалася дзівосная музыка. Яны ўбачылі вялізную залу — вось дык Лясны дамок! — з белымі, быццам марозам размаляванымі, сценамі і столлю і бліскучай падлогай. Асвятляла

залу высачэзная ёлка, усыпаная мноствам зіхоткіх сняжынак і з праяністай каляднай зоркай на верхавіне.

— Маскарадныя касцюмы ўжо на вас, — звярнуўся Зюзя да Снежнай Бабы, Сасулькі, Сняжка, Снегавіка і Снягоўны. — Весяліцеся, як і трэба весяліцца на Новы год. А я — па справах. Як стоміцеся, ідзіце на другі паверх — там для кожнага падрыхтавана спальня. Раніцай сустрэнемся.

— Тут ёсць яшчэ і другі паверх?! — здзівіліся сябры.

Але Зюзя іх ужо не пачуў.

У Белай зале

Мелодыя стала больш танцавальнай, і Снегавік урачыста падаў руку Снежнай Бабе. Яна весела стала побач і нібыта паплыла па бліскучай падлозе. Сняжок падаў руку Сасульцы — і танютка Сасулька грацыёзна закружылася вакол імклівага, спрытнага партнёра. Снягоўна прысела на канапку.

Калі загучала новая мелодыя, Снегавік запрасіў на танец Сасульку. Сняжок — Снежную Бабу. Снягоўна засталася сядзець на канапцы.

Потым Снегавік зноў танцаваў са Снежнай Бабай, а Сняжок — з Сасулькай. Потым ізноў наадварот. Прыгажуня Снягоўна за ўвесь час нават не прыўзнялася з канапкі. Нарэшце, стаміўшыся, танцоры прыселі побач.

— А памятаеце, як мы па галлё хадзілі і Сняжок убачыў на палянцы сабаку? — пачалі яны прыгадваць падзеі сённяшняга незвычайнага дня. —

Паклікаў яго, а той у некалькі скокаў перасёк палянку, бо быў... зайцам.

— А памятаеце, калі рабіну збіралі, да нас падляцела маленькая птушка, і мы кармілі яе ягадамі прама з рук?

— А памятаеце, калі з арэхамі назад ішлі, Снегавік, каб шлях скараціць, прыдумаў з гары на яловых лапках скаціцца?

Колькі вясёлых, дзівосных прыгод перажылі яны разам! Як прыемна зараз успамянаць іх! І толькі Снягоўна вымушана была сядзець моўчкі,

таму што папросту прапусціла ўсё самае цікавае, добраахвотна прапусціла.

Нарэшце сябры вырашылі, што можна б і паспаць, — па ўсім, мінулым днём іх прыгоды не скончыліся. Лесвіца на другі паверх, дзе размяшчаліся спальні, аказалася зусім побач з уваходам у Белую залу.

Аднак Снягоўне зусім не хацелася спаць. Снягоўне хацелася плакаць. Яна не пайшла на другі паверх, а засталася ў Белай зале. І, як толькі зачыніліся за сябрамі дзверы, дала волю слязам.

— Снягоўна, не трэба плацаць! Не плач, сястрычка! — нечакана пачула прыгажуня суцяшальныя заклікі.

Яна азірнула ся скрозь слёзы і ўбачыла, што вакол канапкі стала незвычайна светла. Гэта зіхоткія сняжынкі пасаскоквалі з навагодняй ёлкі і наўзахваткі сакаталі:

— Снегавік і Сняжок павінны былі цябе таксама запрасіць патанцаваць!

— Так, так, абавязкова павінны былі.

Раптам белае зіхаценне неспадзяваных сястрычак Снягоўны прасякнулі аранжавыя промні: цяпер з ёлкі спусцілася сама Калядная Зорка.

— Спыніцеся вы, дурнічкі! — строга загадала яна сняжынкам. — Не блытайце нашу прыгажуню. Яна і так досыць заблыталася. Калі чалавек думае, што яму ўсе павінны, то становіцца бездапаможным, капрызлівым і ў рэшце рэшт адзінокім. Толькі калі Снягоўна ўсвядоміць, што павінна сама клапаціцца пра іншых, яна набудзе і жыццёвыя сілы, і сяброў. Ты разумееш мяне, дзяўчынка?

— Па-мойму, разумею, Калядная Зорка, — ціха вымавіла Снягоўна.

— Тады вы, сняжынкі, вяртайцеся на ёлку, а ты, Снягоўна, кладзіся спаць, — распарадзілася Калядная Зорка.

Сняжынкі паслухмяна разляцеліся па пушыстых галінах, а Снягоўна адказала:

— Мне зусім не хочацца спаць. Пайду памыю посуд, які застаўся пасля святочнай вячэры.

— Магчыма, гэта і правільна, — разважыла Калядная Зорка і велічна паплыла на верхавіну ёлкі.

Навагодняя раніца

Выйшаўшы з Белай залы, Сняжана паставіла на яшчэ цёплую печку чыгунок з вадой і пачала збіраць у вялікую міску талеркі і кубкі. Яна памыла, спаласнула і выцерла ўвесь посуд, потым пачала зноў расстаўляць па сталe.

— Вось гэта добра! — пачула дзяўчынка знаёмы гучны голас і, павярнуўшыся да дзвярэй, убачыла Зюзя, які, відаць, ужо паспеў зрабіць усе свае справы. — Пайду будзіць астатніх, а ты навары, калі ласка, нам бульбачкі — вунь у кошыку яшчэ засталася.

— Зараз навару, — без пярэчанняў згадзілася Сняжана.

Зюзя хітравата паглядзеў на яе і моўчкі падняўся па лесвіцы на другі паверх. Неўзабаве ўсе сядзелі за доўгім сталом і са смакам елі гарачую бульбу.

— А цяпер хуценька прыбярыце за сабой — і ў дарогу. Шлях будзе некароткі, — прыспешыў Зюзя.

Сняжана наліла ў міску цёплай вады, што яшчэ заставалася ў чыгунку, і пачала мыць посуд. Сябры здзіўлена пераглянуліся. Але сказаць нічога не паспелі, бо Зюзя паклікаў іх у сенцы і загадаў кожнаму прымерыць лыжы.

— Вось якія справы ў цябе былі! — здагадаліся падарожнікі.

Яны выйшлі на двор. Раніцай, пры сонечным святле, Лясны дамок падаўся яшчэ меншым, чым ноччу, і сябры яшчэ раз падзівіліся таму, што бачылі ўнутры. Але кажух Зюзі ўжо бялеў за высокімі ялінамі, таму Сняжана, Марынка, Настач-

ка, Пятро і Кастусь, не марудзячы, скіраваліся за сваім правадніком.

На лыжах рухацца па снезе было куды зручней, чым пешшу і праз колькі часу падарожнікі заўважылі, што дрэвы сталі больш нізкія і рэдкія, а вецер ужо не хістаў іх вершаліны. Раптам дарогу перакрыла вялізная зялёная сцяна. Лыжнікі спыніліся. Сцяна завагалася і пачала павольна рассоўвацца. І тады Сняжана, Марынка, Настачка, Пятро і Кастусь зразумелі, што зноў апынуліся на сцэне. З глядзельнай залы раздаваліся гучныя апладысменты.

Зрэшты, тут нікога нішто не здзівіла. Калі здацца цудам, як не на Новы год?!

Зося і Балотнік

Сучасная мачаха

Жылі Дзед ды Баба, і былі ў іх дзве дачкі — у Дзеда свая і ў Бабы свая. Так ужо сталася, што і ў аднаго, і ў другой гэта быў другі шлюб, а дзеткі — ад першых шлюбаў.

Мачаха адразу не палюбіла падчарку Зосю і пачала шкодзіць ёй. Не-не, новая бацькава жонка не марыла дзяўчынку голадам, не апранала ў лахманы, не прымушала рабіць цяжкую хатнюю працу. Зусім наадварот — гэта ж была сучасная мачаха! Хітраванка закармлівала падчарку цукеркамі і пірожнымі, купляла самыя прыгожыя імпортныя сукеначкі і чаравічкі, а галоўнае — ніколі нічому не вучыла і нічога не даручала рабіць. Сваю ж родную дачку Кацю Баба прывучала з дзяцінства прыбіраць не толькі за сабой, але і за Зосяй, замест цукерак ды пірожных карміла гароднінай і кашамі, замест шаўковых сукенак купляла баваўняныя спадніцы і кашулькі.

Надышло лета. Мачаха абвясціла мужу, што хоча выехаць з абедзвюма дзяўчынкамі, Зосяй і Кацяй, на прыроду, дакладней, у іх новы загарадны катэдж. Ну, муж і згадзіўся, бо сам з сям'ёй нікуды выбрацца не мог — бізнес не адпускаў. Завёз Дзед жонку з дочкамі на лецішча і тут жа назад у горад скіраваўся.

Сталі яны ўтрох жыць-адпачываць. Неўзабаве прапанавала мачаха дзяўчынкам пайсці ў лес па

суніцы. Дзяўчынкі адразу згадзіліся, бо раней суніцы толькі на талерцы бачылі.

Ішлі яны, ішлі і дайшлі да Цёмнага лесу.

— І дзе суніцы? — пытаюцца Зося з Кацяй.

— Суніцы на сонечных палянках, — адказвае мачаха. — Я тут ведаю адну, ве-е-льмі сунічную.

Нарэшце дайшлі і да палянкі. Але зноў у разгубленасці дзяўчынкі:

— Тут жа адна трава зялёная!

— А вы рассуньце траву рукамі і ўбачыце, — раіць мачаха.

Рассунулі дзяўчынкі траву і ўбачылі невысокія кусцікі з узорыстымі лісткамі і буйнымі чырвонымі ягадамі. І адразу пазналі суніцы. Хаця і былі яны тут пругкімі і бліскучымі, а не мяккімі і прымятымі, як на талерцы.

— Вось і збірайце кожная ў свой слоік, — падсумавала мачаха.

Каця спрытна рассоўвала траву і імкліва рухалася па палянцы. Яе слоік больш як на палову напоўніўся духмянымі ягадамі. Зосі ж нагінацца за кожнай ягадкай хутка надакучыла. Яе слоік заставаўся амаль пустым, але дзяўчынка капрызліва абвясціла, што на сонечнай палянцы надта спякотна, і пачала прасіцца ў цянёк.

— Хадзем, Зосечка, тут зусім побач цудоўнае лясное возера. Пасядзіш на беражку, адпачнеш, — адразу ж адгукнулася мачаха.

Яны сышлі з сонечнай палянкі і неўзабаве апынуліся ў засені вялізных хвой, што падступалі амаль да самага берага невялікага, але дзівосна прыгожага возера.

— Сядай на гэтую посцілку, Зосечка, — мачаха выцягнула з заплечніка важкі пакет. — Вось бутэрброды, пячэнне, цукеркі, каб табе не сумна было. А я пайду яшчэ суніцы пазбіраю.

Зося з'ела ўсе цукеркі, усё пячэнне і амаль усе бутэрброды. Ёй стала сумна. Вяртацца на спякотную палянку не хацелася, і дзяўчынка вырашыла спусціцца да возера, ад якога павявала прыемнай прахалодай. На самым беразе Зося ўбачыла напалову выцягнутую з вады лодку. Нядоўга думаючы, пераступіла нізкі борцік. Лодка пахіснулася. Зося ўселася на дашчаную лавачку. Лодка пахіснулася яшчэ раз і паплыла. Зоська хутчэй сумелася, чым спалохалася — такога з ёй яшчэ ніколі не здаралася. Як ва ўсіх непрыстасаваных да жыцця людзей, у яе не было пачуцця небяспекі.

Гаспадар палаца

На сярэдзіне вадаёма лодку падхапіў даволі моцны ветрык, і неўзабаве хвоя, пад якой засталася посцілка з недаедзенымі бутэрбродамі, знікла з вачэй. Возера пачало звужацца, усё бліжэй да лодкі падступалі сцёблы высокай нягнуткай травы, якія ў пачатку раптоўнага Зосьчынага падарожжа раслі толькі па берагах. Лодка рухалася ўсё больш і больш павольна і нарэшце ўвогуле спынілася. А ў некалькіх кроках ад яе прама з вады ў густым зарасніку трыснягу ўзвышаўся дзівосна прыгожы палац. Ён асляпляльна зіхацеў на сонцы,

і, прыгледзеўшыся, Зося зразумела, чаму. І сцены, і дах чароўнага збудавання былі спрэс з перламутравых ракавін і самацветных каменьчыкаў.

Раптам узорыстыя высокія дзверы палаца адчыніліся, і на парозе з'явілася ці то страшная, ці то смешная — Зоська нават не магла зразумець — істота. Тоўстая, нязграбная, азызлая, зеленкаватая. Па ўсім яе целе і ажнотвары — так што і вачэй не бачна — былі налеплены разнастайныя ракавінкі, смаўжы, водарасці. «Усё ж смешная!» — вырашыла Зоська і гучна засмялася.

— Хто тут? — запытальна булькнула істота.

— Я Зося, — ветліва азвалася дзяўчынка. — А вы хто?

— А я Балотнік. Гэта маё балота і мой палац. Увогуле я сам павінен сюды людзей зацягваць, ды толькі вось рэўматызм зусім замучыў. Столькі клопатаў з лячэннем, не да палявання ўжо. А тут яшчэ мая аканомка пані Жаба правую лапку пашкодзіла і нічога рабіць не можа. Ты як у нас апынулася?

— Залезла ў лодку, і яна паплыла.

— Гэта добра, што да нас даплыла. Вось якраз пані Жабе па гаспадарцы і дапаможаш.

— Я дадому хачу, — спалохана паведаміла Зося.

— Скажаш яшчэ — дадому. Балотнік каго зацягне, таго ўжо не адпускае. Зусім людзі свае ж павер'і забыліся, — буркліва запырэчыў гаспадар палаца.

Зося гучна заплакала.

— Ну годзе, годзе. Сырасці ў нас і сваёй хапае — кажу ж, ажно на рэўматызм захварэў. Па-жывеш, а там пабачым. Штосьці я пад старасць шкодзіць людзям стаміўся... Але ж і пані Жабе зараз самой не ўхадзіцца з нашай гаспадаркай. Бач, якая вялікая, — Балотнік пераканаўча махнуў рукой у кірунку высокага даху.

Ён асцярожна саступіў з каменнай прыступкі ў ваду і прыцягнуў Зоськаву лодку да высокага ганка. Дзяўчынцы нічога не заставалася, як узняцца на яго.

— Хадзем, пакажу цябе пані Жабе, — зеленкаваты гаспадар шырока расчыніў дзверы свайго раскошнага палаца. — Яе пакой на першым паверсе — яна ў нас вышыні не любіць.

Пані Жаба

Унутры цудоўнае збудаванне ўражвала не менш, чым звонку. Аднак Балотнік, не чакаючы, пакуль Зоська разгледзіць усё як след, таропка павёў яе праз некалькі, адна прыгажэйшая за

другую, залаў. У самым далёкім кутку вялізнага палаца ён адчыніў разныя дзверы з моранага дубу і ўвёў дзяўчынку ў прасторны, багата застаўлены разнастайнымі куфэркамі, камодамі і шафамі пакой. Пасярод пакоя стаяў шырачэзны ложкак з моху, а на ложку сядзела грузная шэра-зялёная жаба з абгорнутаі нейкімі зёлкамі лапкай.

— Пані Жаба, пабач, я табе памочніцу прывёў, — відавочна пацяплелым голасам сказаў Балотнік.

— Ага, ква-ква, прывёў. А калі я столькі разоў нагадвала, каб запрасіў баброў масткі адрамантаваць, то не мог часу знайсці, — пакрыўджана адказала хворая.

— Наша пані Жаба любіць пагрэцца на мастках, што на заходнім баку палаца. А на іх дзве дошкі падгнілі, вось яна і спатыкнулася, — патлумачыў Балотнік Зосьцы і, павярнуўшыся да сваёй аканомкі, паспрабаваў апраўдацца: — Ну, так, ну, прасіла, але ж я важнымі справамі заняты быў.

— Вось ужо важнымі! Спрэчкамі з Вадзяніком, чые ўладанні багацейшыя, ды збіраннем ракавін — увесь палац загрузасціў, — працягвала крыўдаваць пацярпелая, але, змякчыўшыся нарэшце, згадзілася: — Добра ўжо, паказвай памочніцу.

Балотнік прымірэнча падвёў Зосю да мохавага ложка.

— Маладзенькая, гэта добра, будзе спрытна з гаспадаркай упраўляцца, — яшчэ больш палагоднела пані Жаба. — Значыць, сёння мы без вячэры не застанемся. — І, павярнуўшыся да Зосі дадала: — Хадзем, дзяўчынка, на кухню, пакажу табе, дзе што ляжыць.

— Вось і згода, — узрадаваўся Балотнік, — а я пайду перад вячэрай апетыт нагуляю.

— Калі гэта ў цябе былі праблемы з апетытам? — запыталася прыкметна павесялелая ад з'яўлення памочніцы пані Жаба і з дзелавым выглядам паскакала на кухню.

Па ўсім было відаць, што кухня лічылася надзвычай важным месцам у Балотнікавым палацы. Па

памерах яна не саступала самай вялікай зале. На шматлікіх паліцах стаялі слоікі, скрынкі і скрыначкі з багатымі прыпасамі. Пачэснае месца ў прасторным памяшканні займала агромністая пліта.

— Пліта — мой гонар, — пачала аканомка ўводзіць у курс спраў неспадзяваную памочніцу. — Летась бабры пабудавалі. Балотнік з-за тутэйшай заўсёднай сырасці вельмі цэніць гарачую ежу. Да вячэры ўжо няшмат часу засталася — спячы-ка нам хуценька аладкі.

— Аладкі я не ўмею, — сумленна прызналася Зося.

— Як — не ўмееш? — здзівілася пані Жаба. — Ты ж дзяўчынка! Гэта вельмі проста: вось мука, сыракваша, яйкі. Вось алей, а вось патэльна. Есці аладкі будзем з сунічным варэннем — добра, што я яго ўжо паспела зварыць.

І яна паскакала з кухні. А што заставалася рабіць Зосі? Дзяўчынка ўзяла з паліцы міску, насыпала туды мукі і наліла сыраквашы. З яйкамі аказалася больш складана, аднак, з вялікай цяжкасцю адасобіўшы ўнутранае змесціва ад шкарлупін, густа запэцкаўшы пры гэтым і стол, і падлогу, Зоська замясіла ў рэшце рэшт цеста. Яна паставіла патэльную на запаленую пані Жабай пліту, наліла алею і паклала з міскі некалькі поўных лыжак. Асобныя белыя плямкі тут жа зліліся ў адну. «Ну, няхай будзе блін. Бліны таксама смачна», — супакоіла сябе Зося і пачала чакаць. Аднак блін усё заставаўся і заставаўся белым цестам, а кухня хутка напоўнілася дымам і смуродам.

— Што тут адбыва-ква-ква-ецца? — пачула Зося ўстрывожаны голас і ледзь разгледзела праз шэрую дымавую заслону грузную постаць пані Жабы.

— Я ўсё зрабіла, як вы казалі, а блін чамусьці не хоча пячыся! — кашляючы ад задушлівага дыму, тлумачыла дзяўчынка.

— Ты ж яго не перавярнула на другі бок! — аж захлынулася здзіўленнем пані Жаба. — Бачу, што праўду казала: гатаваць ты не можаш. Відаць, да-вядзецца рабіць гэта мне, гаротнай, адной лапкай. А ты тады будеш мыць посуд і прыбіраць у пакоях.

Пані Жаба спрытна, хаця і адной лапкай, дадала ў цеста ўсяго, чаго там, на яе густ, не хапала, перамяшала як след, і неўзабаве на шырокім распісным блюдзе высілася некалькі ахайных стосікаў духмяных аладак.

— Ты бяры блюда, а я вазьму вазачку з варэннем, і хадзем у абедзеную залу, — скамандавала пані Жаба. — Балотнік ужо дакладна там чакае.

Балотнік, і сапраўды, важна сядзеў у галаве вялізнага авальнага стала, засланага злёным абрусам. Пані Жаба размясцілася па правую руку ад яго, Зосьцы ж загадала заняць месца па левую. Потым паклала кожнаму на талерку гарачых яшчэ аладак і паліла сунічным варэннем.

— Ну, добрую памочніцу я табе забяспечыў? — са смакам павячэраўшы, відавочна задаволены сабой, спытаў Балотнік.

— Добрую, добрую, — згадзілася пані Жаба. Зося здзіўлена, аднак з удзячнасцю ўсміхнулася ёй.

Выкрыццё мачасінага плана

Пасля вячэры пані Жаба паведаміла:

— Начаваць будзеш на другім паверсе. Там у нас шмат пакояў, выбірай любы. Раніцай, як пачуеш гук званочка, спускайся ўніз, дапаможаш мне гатаваць сняданак.

Усе пакойчыкі былі надзвычай прыгожыя і ўтульныя, і Зося не без пэўнай цяжкасці выбрала з іх адзін — з перламутравымі вадзянымі ліліямі на сценах. Яна з асалодай выцягнулася на мяккім

ложку з моху, праўда, меншым, чым у пакоі пані Жабы, але таксама вельмі зручным, і адразу заснула.

Спалася Зосі добра, і калі раніцай яна пачула гук званочка, то зразумела, што ўжо выспалася. Трэба было апранацца. Дзяўчынка нацягнула джынсы, а молнію зашпіліць не можа, насунула красоўкі, а шнуркі завязаць не ўмее, раскалмачаныя пасля сну валасы з твару адкінула, а як прычасацца, не ведае. Дома ж яна сама ўсяго гэтага ніколі не рабіла. Сядзіць Зося на ложку, зноў званочак чуе — а спусціцца ўніз у такім выглядзе не рашаецца.

Сядзела яна так, сядзела, пакуль не адчыніліся дзверы і на парозе не з'явілася сама пані Жаба.

— Ты што, майго званочка не пачула?

— Пачула, — адказала Зося.

— Чаму ж не спускаешся?

— Не магу апрануцца.

— Як не можаш?

— Не ўмею.

— Вось дык ква! — пляснула і здаровай, і нават хворай лапкай пані Жаба. — Першы раз такую дзяўчынку бачу. Ну, як апранулася, так і спускайся — справы не чакаюць.

Ад сораму і страху Зоська молнію на джынсах неяк усё ж зашпіліла, запхнула незавязаныя шнуркі ў красоўкі, каб не спатыкнуцца, і непрычасаная паплялася за аканомкай.

Насмажыць на сняданак рыбы, якую вельмі любіў Балотнік, яны ўжо не паспявалі, і пані Жаба

хуценька зварыла кашу. І зноў гаспадар палаца іх ужо чакаў за вялікім авальным сталом, і зноў аканомка не паскардзілася на няўмелую памочніцу. Аднак пасля сняданку строга загадала Зосі:

— Збірай посуд, нясі яго на кухню. На пліце яшчэ цёплая вада, побач з плітой тазік — памый талеркі і каструлю і расстаў па паліцах.

Зося наліла поўны тазік і плюхнула туды ўвесь брудны посуд, што прынесла з абедзенай залы і знайшла на кухні. Вада палілася праз край і трапіла ў красоўкі.

— Ай-ай-ай! — закрычала Зося.

На крык прыскакала пані Жаба.

— Што ж гэта робіцца?! — залемантавала яна. — Учора ледзь пажар не ўчыніла, а сёння — патоп! І чаму ж у цябе нічога не атрымліваецца? Хто ж дома за цябе ўсё рабіў?

— Татава жонка і яе дачка, — сумленна прызналася Зося.

— Татава жонка — мачаха, значыць, — здагадалася пані Жаба. — Якія хітрыя мачахі цяпер пайшлі! Вось дык ква... Ты хоць здагадваешся, бедная дзяўчынка, што твая мачаха задумала зрабіць цябе няшчасным чалавекам? Усяляк намагаецца, каб ты вырасла не прыстасаванай да жыцця — ні справы па душы сабе не знайшла, ні жаніха. Хто ж захоча з такой няўмекай ажаніцца?

— Не-е, я не здагадвалася, — разгубілася Зося.

— Дык мы перашкодзім тваёй мачасе ажыццявіць гэты бязлітасны план! — абурана паабяцала пані Жаба. — Ідзі на масткі, высушы свой абутак і прыходзь у Смарагдавую залу, што побач з абедзенай.

Карысная навукa

Сонейка прыпякала добра, і красоўкі, а таксама і шкарпэткі, высахлі хутка. Зоська зноў запхнула, не завязаўшы, шнуркі ўнутр красовак і пакрочыла ў Смарагдавую залу. Пасярод шырокага дывана з нейкіх маляўнічых водарасцяў сядзела пані Жаба, а перад ёю высілася цэлая гара нейкага аддзення.

— Гэта ўсё — Балотнікавы камізэлькі, — дзелавіта абвясціла аканомка. — Ён, як захварэў на рэўматызм, стараецца цёпла апранацца. Я нашыла яму розных камізэлек, але з-за таўшчызны нашага гаспадара ад іх хутка адрываюцца гузікі. Вось ты і папрышываеш.

— Але ж я... — толькі раскрыла рот Зоська.

— Ведаю-ведаю, — тут жа перапыніла яе пані Жаба, кінуўшы спачувальны позірк на Зосьчыны красоўкі. — Дзяўчынка, якая не здольная сабе ж шнуркі завязаць, тым больш не трапіць ніткай у ігольнае вушка. Аднак давядзецца навучыцца. Вось іголка, вось нітка. Працуй!

Толькі перад самым абедам асвоілі Зосьчыны непаслухмяныя пальцы нязвыклую для іх справу, і зялёная тоўстая нітка нарэшце была ўцягнута ў іголку.

— Хадзем падсілкуемся, — паклікала пані Жаба, — і я навучу цябе прышываць гузікі на ножцы.

— А чаму — на ножцы? — запыталася, паабедаўшы і памыўшы — цяпер ужо пад кантролем аканомкі — посуд, Зося.

— Так іх больш зручна зашпільваць, і яны лепш трымаюцца, — ахвотна растлумачыла лупатая настаўніца.

Аднак карысная навука давалася Зосьцы досыць цяжка: нітка заблытвалася, ножкі атрымліваліся то занадта кароткімі, то занадта доўгімі, а некалькі разоў дзяўчынка нават балюча ўкалолася іголкай. Затое калі да першай камізэлькі былі прышытыя ўсе чатыры гузікі, нашай краўчысе гэтае штодзённае Балотнікава адзенне падалося самым прыгожым убраннем на свеце. Зрэшты, трэба сказаць, што калі праз некалькі дзён і сам гаспадар палаца ўбачыў закончаную Зосяй работу — унушальны стос камізэлек з акуратна прышытымі гузікамі, — то шчыра пахваліў малую памочніцу.

А пані Жаба пачала вучыць дзяўчынку іншым неабходным у гаспадарцы ўменням: прыбіраць у пакоях, плесці насценныя дываны з балотна-

га аеру, мыць і прасаваць бялізну, майстраваць пантофлі з рыбінай лускі, гатаваць супы, прыручаць смаўжоў, пячы журавінавы пірог. Зоська аказалася вельмі здольнай і стараннай вучаніцай, і пані Жаба з радасцю дзялілася назапашанымі за доўгае жыццё сакрэтамі.

Аднойчы, калі настаўніца і вучаніца захоплены абмяркоўвалі канструкцыю двух новых пуфікаў, чарот для якіх прыгледзелі зусім побач з палацам, у пакой важна ўвайшоў Балотнік:

— Рыхтуйцеся, заўтра ў нас будуць госці — Вадзянік са сваімі сваякамі вадзяніцамі.

Паход па чарот давялося адкласці, і пані Жаба з Зоськай заклапочана пачалі абмяркоўваць, якімі пачастункамі парадаваць дарагіх гасцей. Вырашана было, што пані Жаба згатуе сваю фірменную страву — галубцы з лістоў белых гарлачыкаў, Зосьцы ж дасталося пячы журавінавы пірог.

Вадзянік і вадзяніцы

Ох і хвалявалася ж дзяўчынка, прымаючыся за справу! Яна ўзнялася рана-раненька, замешваючы цеста і рыхтуючы начынне, прыгадала ўсе заўвагі, усе парады пані Жабы, а ўпрыгожваючы пірог, дала волю ўласнай фантазіі.

Бліжэй да вечара з'явіліся і госці. Вадзянік спачатку Зосю нават напалохаў — у адрозненне ад Балотніка, незвычайна хударлявы і высокі, з сіняватым тварам, доўгімі блакітнымі пасмамі і грамавым голасам, які глухаватым рэхам раздаваўся

па ўсіх пакоях палаца. А вось вадзяніцы ёй адразу спадабаліся: бледнатварыя, гнуткія, пяшчотныя, у прыгожых вяночках з нейкіх дзівосных рачных раслін. З пані Жабай яны радасна павіталіся як з даўняй і добрай сваёй знаёмай, Зоську акружылі з прастадушнай цікаўнасцю.

— Пекная паненачка, якія ў цябе румяныя шчочкі! — пацалавала дзяўчынку адна вадзяніца.

— А навошта табе на кожнай назе па спадніцы? — дакранулася да Зосьчыных джынсаў другая.

— Чаму ты дазволіла так каротка састрыгчы сабе валасы? Яны ж не змогуць чароўна развязацца ў танцы, — запыталася трэцяя.

— Ну, хопіць, хопіць, сакатухі, — перапыніла гаваркіх госцей пані Жаба. — Галубцы астынуць.

Вадзяніцы са смакам, але хуценька павячэралі, асабліва расхваліўшы журавінавы пірог, узялі за абедзве рукі Зоську і закружылі карагод. Танцавалі і спявалі шмат гадзін запар, аднак Зоська ніколечкі не стамілася — такімі невыказна мілагучнымі былі спевы і такімі паветрана-лёгкімі — танцы вадзяніц. Нарэшце высокія цёмныя вокны параднай залы пасвятлелі, а неба і вада на балоце афарбаваліся ў ружовы колер. Балотнік і Вадзянік узняліся з-за стала, і госці пачалі развітвацца з насельнікамі палаца.

— Я хачу падарыць табе свой вяночак, — сказала Зосьцы адна вадзяніца.

— А я падару гэтыя пацеркі з ракушак, — абвясціла другая.

— А я — бурштынавы пярсцёнак, — паведаміла трэцяя.

— Дзякуй, дзякуй, дзякуй! — крыху разгублена паўтарала дзяўчынка.

— Але можа ў цябе ёсць сваё нейкае жаданне? — раптам спытала старэйшая вадзяніца.

— Я б хацела вярнуцца дамоў, — нечакана для самой сабе адказала Зося.

— Балотнік, адпусціў бы ты дзяўчынку, — тут жа папрасілі гаспадара вадзяніцы.

— Балотнік нікога не адпускае, — буркліва адхіліў просьбу гаспадар.

— Гэта ў старажытнасці так было, а калі хочаш застацца ў сучаснасці, трэба быць дабрэйшым, — цвёрда сказала старэйшая.

— І пані Жабе памочніца патрэбна, — працягваў упарціцца Балотнік.

— Пра мяне непакоіцца ўжо не трэба — лапка зусім загаілася, — запырэчыла аканомка, хаця, па шчырасці сказаць, ёй было шкада расставання з дзяўчынкай, якая аказалася такой стараннай і спрытнай вучаніцай.

— Ды і дарогу адсюль яна не знойдзе, — знайшоў яшчэ адно абгрунтаванне хітрун.

— Гэта ўжо даручы нам! — рассмяяліся вадзяніцы.

Адным словам, Балотніку нічога не заставалася, як згадзіцца стаць дабрэйшым у адпаведнасці з патрабаваннямі сучаснасці.

— Дзень табе на зборы, Зосечка, а наступнай раніцай мы прыплывём за табой, — узрадавана папярэдзілі новыя сяброўкі і, узяўшы пад пахі соннага Вадзяніка, скіраваліся ад Балотнікавага палаца.

Сустрэча з татам

Перад ад'ездам Зоська па ўласным жаданні перамыла падлогу ва ўсіх залах, прышыла адарваныя гузікі да чатырох камізэлек, выцерла пыл з усёй мэблі. Па жаданні пані Жабы — некалькі разоў паўтарыла ўголос рэцэпты страў, якія тая навучыла гатаваць дзяўчынку.

Наступнай раніцай вадзяніцы падплылі да высокага ганка палаца. Туды ж Балотнік падцягнуў лодку, што ўвесь гэты час захоўвалася ў бліжэйшых зарасніках трыснягу. Пані Жаба паклала ў кошык піражкі з кампотам і загадала Зосьцы падсілкавацца ў дарозе самой і пачаставаць вадзяніц.

— Зусім збілі з панталыку старога сакатухі. Калі такое здаралася, каб залучанага ў балота чалавека Балотнік сваімі ж рукамі і адпускаяў? — хутчэй разгублена, чым злосна мармытаў гаспадар палаца.

Але ўсе ўжо зразумелі, што за гэтымі словамі ён проста хавае шкадаванне з нагоды Зосьчынага ад'езду.

— Ну пра што ты кажаш на развітанне, стары?! — перапыніла Балотніка пані Жаба.

Сама яна не ўтойвала свайго расстройства: з абодвух лупатых вачэй выкаціліся вялізныя слязіны.

— Дзякуй вам за ўсё! — расчулена крычала ўжо з лодкі Зоська.

А вадзяніцы, спрытна абхапіўшы лодку з трох бакоў, памчалі яе ад Балотнікава палаца і неўзабаве пераплылі з балота ў ляское возера. На

беразе возера на пэўнай адлегласці адзін ад аднаго сядзелі два дзядзькі з доўгімі вудамі і дружна драмалі. Вадзяніцы прымеркавалі лодку роўненька паміж рыбакамі і схаваліся ў зарасніку чароту.

— О, гэта ж мая лодка, што знікла два месяцы таму! — здзівіўся, прахапіўшыся ад дрымоты, адзін рыбак.

— А што гэта за дзяўчынка ў ёй? Ці не тая, якую бацька столькі дзён шукаў з вадалазамі? — спахапіўся другі.

— Так, гэта, пэўна, мой тата шукаў мяне. Адвядзіце, калі ласка, мяне дадому, — папрасіла Зося.

— Хадзем, — згадзіліся рыбакі.

Вадзяніцы непрыкметна для дзядзькоў памахалі Зосьцы з чароту вяночкамі.

Рыбакі самай кароткай дарогай вывелі дзяўчынку з лесу і давялі да самага лецішча. Аднак дзверы дома чамусьці аказаліся зачыненымі на замок. Зоська ў распачы села на прыступкі і тут

жа ўбачыла, што да брамы пад'язджае машына. З машыны выйшаў тата. Зоська радасна кінулася да яго.

— Зосечка! Дзе ты была?! — падняўшы дачку на рукі, пытаўся тата.

— У Балотніка ў палацы, — адказвала дзяўчынка.

— У якога Балотніка? — не зразумеў тата.

— У Балотніка і пані Жабы, — удакладніла Зося.

— Ну, хадзем у дом, — сказаў тата, вырашыўшы, што варта спачатку даць дзяўчынцы крыху ачуняць, каб зразумець яе словы. Ён нарэшце апусціў Зоську на дарожку і адчыніў уваходныя дзверы.

— Трэба цябе, вядома, пакарміць, — разважаў уголас тата, — але Баба з Кацяй паехалі адпачываць на поўдзень, а мне для сябе нічога гатаваць не хацелася. Кожны дзень хадзіў на возера і ў лес шукаць цябе.

— А мы зараз спячом аладкі! — супакоіла тату Зося.

І дачка па-гаспадарску адчыніла дзверкі кухоннай шафы.

ЗМЕСТ

Неспадзяваная вандроўка	3
Пакрыўджаныя фарбы	24
Чарадзейны калейдаскоп	32
Змяя Маня	48
Снягоўна	64
Зося і Балотнік	82

ISBN 978-985-7059-36-2

9 789857 059362

Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva Tavaiva